

Vapaa ajattelija

6
2002
2,5€

Jumalaton kulttuurilehti

**Hautaustoimilaki vahvistaa
hautausmonopolia**

I apologize for
this latest entry.
I can't find a
chimp making
a face as dumb
as this one.
-Rich

**Kirkolliset lonkerot
valtaavat koulua**

Paimenvallan

"vasemmistolaiset" kasvot

Vapaa Ajatteliija

58. vuosikerta

Julkaisija

Vapaa-ajattelijain liitto ry
Fritänkarnas förbund rf

Vastaava toimittaja

Erkki Hartikainen
Käsityöläisentie 17 A 1, 00750 Helsinki
Puhelin 040-565 1271
Sähköposti etkirja@dlc.fi

Päätoimittaja

Janne Vainio (GSM 050-365 6808)

Seuraavaan lehteen tarkoitettu aineisto lähetetään toimitukselle 1.2.2003 mennessä mieluiten sähköpostina (liitteet .rtf tai tekstimuodossa) tai levykkeellä

Tilaukset ja osoitteenmuutokset

Vapaa-ajattelijain liitto/Toimisto
Neljäs linja 1, 00530 Helsinki
Puhelin (09) 715 601
Faksi (09) 739 055
val@vapaa-ajattelijat.fi

Ilmoitushinnat

Koko sivu 235 •
Puoli sivua 135 •
1/8 sivua 50 •
Lisävärit sopimuksen mukaan

Tilaushinta

22 •/vuosi
Kuusi numeroa vuodessa

Painos 1 800 kpl
Painopaikka Meripaino Oy

ISSN 0355-8703

Vapaa Ajatteliija on Kultti ry:n jäsen.

Kirjoitukset eivät välttämättä edusta lehden toimituksen ja julkaisijan näkemystä.

Sisältö 6/2002

Pääkirjoitus	3
<i>Janne Vainio</i>	
Irina Krohnin koululakiesitys	5
<i>Erkki Hartikainen</i>	
Koulupastori paimentaa lapsia	9
<i>Janne Vainio</i>	
G.W. Bush, sokerit ja apinat	12
<i>Osmo Tammisalo, Risto Koivula</i>	
Vapaa-ajattelijat kirjamessuilla	15
<i>Pentti Levonen, Janne Vainio</i>	
Hyvän paimenen politiikka	16
<i>Mika Ojakangas vasemmiston "juurilla"</i>	
Raamatullista roskaruokaa	20
<i>Jeesus-hampurilaisia Golgatan ketsupilla</i>	
Hautaustomilaki uhkaa!	22
<i>Juha Kukkonen</i>	
Lisää valtionapua kirkolle?	24
<i>Erkki Hartikainen, Juha Kukkonen</i>	
Uutisia	29
<i>Janne Vainio</i>	

Kannen suunnittelu: Joona Vainio

Paimenvaltaa

Otavan Iso Fokus -tietosanakirjan mukaan **totalitarismi** on järjestelmä, jossa "jokin puolue tai suunta anastettuaan vallan ehkäisee kaiken vapaan poliittisen toiminnan sekä toteuttaa oppiaan yhteiskuntaelämän eri aloilla puuttumalla jyrkästi myös mm. talous- ja sivistyselämään, kansalaisten kasvutukseen ja moraaliin."

Myönteisemmin ja ihmisläheisemmin ilmaistuna voimme puhua *paimenoallasta* - sellaisesta kirkollisen kaitsemisvallan mallin mukaisesti harjoitetusta hallitsemisen tavasta, joka moderneissa valtioissa, liikeyrityksissä ja järjestöissä on monilla tavoilla kietoutunut sekulaareihin tavoitteisiin. Totalitaarisissa valtioissa tämä hallitsemisen tapa kietoutui niihin vallankumouksellisiin tavoitteisiin, joiden taakse joukkoja piti mobilisoida lähetyksensä noudattavan kaavan mukaan. Paimenvallan laskeutuminen maan päälle näkyi tuhoisilla tavoilla niin vasemmiston kuin oikeiston ideologioissa; inkvisitioiden sijalle tulivat keskitysleirit.

Pitkäkestoisempi paimenvaltaisuuden luomus lienee nykyisen kaltainen hyvinvointijärjestelmä. Sekoitettuna väljään poliittiseen liberalismiin paimenvalta on ikään kuin laimennettua, vesitettyä - ja sen vuoksi monien aatteen paloa tuntevien ihmisten kannalta raivostuttavan tylsää ja yhdentekevää. Se haluttaisiin ehkä vielä nykyisinkin korvata jollakin kovemmalla kammalla.

Neuvostomarxismien romahdettua suomalainen vasemmisto on yllättäen alkanut etsiä paimenvaltaisuuden kristillisiä juuria.. Puoluejohtajien kirkkohäät ja **Jeesuksen** historiallisuuden esiintyminen vaaliteemanä ovat vain pintakuohua siitä, mitä ruohonjuuritasoilla on tapahtumassa. Piispo-

jen omaksuma uusi imago "kapitalismin omatuntona" on lyönyt itsensä läpi; jopa laitavasemmiston kentältä on alkanut tulla äänenpainoja, joiden mukaan kehitysyhteistyötä pitäisi suunnata enemmän kirkon ulkomaanapuun, joka kuulemma auttaa ihmisläheisesti ja tehokkaasti.

Tämä sopii kuin nyrkki silmään sille linjalle, jossa julkisten palveluiden tehtäviä hivutetaan määrätietoisesti seurakuntien hoidettaviksi. Verottaja kustantaa (kuinkas muuten) - mutta rahat kulkevat mutkan kautta siten, että julkiset sivistys- ja sosiaalilaitokset tulevat päivä päivältä yhä riippuvaisemmiksi kirkolle lapioiduista verovaroista. Samanaikaisesti kirkolle varatut yhteisövero-osuudet ollaan muuttamassa suoraksi valtiontueksi, jota jokaisen työtätekevän ja yrittäjän on pakko maksaa suoraan omista henkilökohtaisista tuloistaan.

Erityisen mielenkiintoista on, että kirkolle varatut valtiontuet aiotaan tulevassa mallissa sitoa *indeksiin*, jolloin niitä **korotetaan automaattisesti** hintatason noustessa. Kulluttajalle siis jätetään omaan käteen vuosi vuodelta vähemmän sellaista rahaa, jonka käyttämisestä pastorit eivät pääse määräälemään. Vertailun vuoksi voimme muistaa, ettei edes lapsilisiä ja työttömyyskorvauksia ole sidottu indeksiin eivätkä ne nouse automaattisesti hintatason noustessa.

Johtopäätös on selvä. Kirkon valtionapujen sitominen *etuoikeutetusti* indeksiin on julkisten sivistys- ja sosiaalitehtävien siirtämistä sekulaareilta laitoksilta kirkolle **verotuksellisin keinoin** - *juuri sen* hyvinvointivalttiollisen tulonsiirtomekanismin keinoin, jonka rakentaminen aikoinaan oikeutettiin vaatimuksella, että köyhän ihmisen ei pidä joutua ahdingossaan kirkollisen laupeudentyön armoille. ▶

Hyvinvointivaltiossa tällaisen ratkaisun vaikutukset ulottuvat laajemmalle kuin vain köyhien ihmisten asemaan. Lähes kaikki Suomen lapset käyvät julkista peruskoulua, joka henkilöresurssien puutteessa on yhä useammin ryhtynyt tiiviiseen yhteistyöhön verokymmenyksistään rikastuvan seurakunnan kanssa (vrt. koulupastorijuttu tämän lehden sivulla 9). **Olemme palaamassa aikaan, jolloin raja kirkon ja koulun välillä oli kuin veteen piirretty viiva** - mutta tämä ei tapahdukaan "uusliberalistisesti" (niin kuin uusvasemmisto kauhuskenaarioissaan on kuvitellut), vaan tulonsiirtomekanismin avulla ja juuri sen ihmisläheisen paimenvallan tunnuksin, jonka juurille myös nykyinen uusvasemmisto on palaamassa.

Vihreä kansanedustaja **Irina Krohn** on tehnyt aloitteen kaikille pakollisesta uskononopetuksesta, joka olisi nimellisesti tunnustuksetonta mutta noudattaisi Ruotsin mallia, joka toimii luterilaisen kirkon ehdoilla. Kirkkoon kuulumaton Krohn on perustellut esitystään argumentilla, jonka mukaan erilaisten vähemmistökatsomuksien sisäinen autonominen päättävä valta oman kouluopetuksensa sisällöstä on **segregaatiota**, jota pitäisi ulossulkemattomassa ja ihmisläheisessä yhteisössä mahdollisuuksien mukaan ehkäistä. Koska kirkon opetuksia pidetään nykyisin aatteellisesti harmittomana hömppänä, niiden monopolivalta oikeutetaan jopa uskonnottonan politiikan retoriikassa sillä varjolla, että näin voidaan monikulttuurisissa oloissa saada kaikki tuntemaan kodikkaasti olevansa ikään kuin yhtä seurakunnallista perhettä.

Kirkon päätavoite on poliittinen; instituutiona se on eräs paimenvaltaa käyttämään organisoitu laitos muiden joukossa. Kirkolle on edullista, että ateistien kuvitellessaan hyökkäävän olkinukkevastustajan kimppuun silloin, kun ateistit toistuvasti tuovat esille kirkollisten opetusten epäuskottavuutta. Rippi- ja pyhäkouluissa opetetaan silti edelleenkin täysin "fundamentalistisia" uskomuksia totena. Kuten eräs uusi avustajamme kirjoittaa tämän lehden artikkelissaan (s.20), sen sijaan että kirkko muuttaisi selkeästi vanhentuneina pidettyjä oppejaan esim. ruumiiden ylösnousemuksesta tai seksuaalivähemmistöistä, kirkko vaikenee näistä asioista saadakseen mahdollisimman paljon opetuslapsia.

Lehden linjasta käyty keskustelu on nyt saavuttanut erään päätepisteensä. Tausalla on ollut ristiriita kahden sellaisen päätehtävän välillä, joita lehdeillä on katsottu olevan. Yhtäältä on pidetty tärkeänä, että lehti on "hyvää mainosta" vapaa-ajattelijaliikkeelle; toisaalta on herännyt kysymys, mitä kautta tavallinen rivijäsen saa tietää liiton toimintaan liittyvistä asioista muuta kuin epämääräisiä huhuja, jollei asioista voida kirjoittaa edes jäsenlehdessä.

Vapaa-ajattelijain liiton organisaatiomalli on aikoinaan muokattu kommunististen puolueiden "demokraattisen sentralismin" mallin mukaisesti. **NKP**:sta periytyneen sentralistisen demokratiateorian mukaan järjestöjen tiedonvälitys tapahtuu liittohallituksen nimittämästä tiedotusvaliokunnasta piirijärjestöjen pääsihteeristön kautta yksittäisten paikallisaostojen aktiivijäsenille. Toimituksien journalistisen riippumattomuuden käsitettä ei sentralistisessa demokratiateoriassa tunneta, vaan järjestölehtien tehtävänä on rakentaa mahdollisimman edullista propagandakuva siitä, mitä järjestö on ja mitä se edustaa.

Liittoneuvosto, jonka ohjauksessa sekä liittohallitus että Vapaa Ajattelijan toimitus liiton sääntöjen mukaan kulkevat, päätti kokouksessaan 23.11. vaatia lehden toimitusta "siistimään" linjaansa. Esim. liiton jäsenten tai sidosryhmien riitaoikeudenkäynteistä, joissa yksittäinen jäsen hakee oikeutta laittomina pitämiinsä kokouspäätöksiin, ei enää ole suotavaa kirjoittaa varsinkin silloin, jos kyse on asioista, jotka suoranaisesti liittyvät liiton toimintaan ja sen sisäisiin ongelmiin. Perusteluissa mainittiin, että jäsenistö lakkaa maksamasta jäsenmaksuaan, mikäli liiton ja sen sidosryhmien tietystä ikävistä asioista kerrotaan lehden palstoilla liiallisen avoimesti.

Tässä numerossa olemme vihdoinkin päättäneet pysyä kaidalla polulla. Jatkossa tulemme tiedottamaan edellä mainituista, liiton toiminnan kannalta kiinnostavista uutisasioista virallisen äänenkannattajamme ulkopuolisissa **Samizdat**-julkaisuissa.

Janne Vainio

Irina Krohn vaatii kaikille pakollista uskonnonopetusta

Kansanedustaja **Irina Krohn** (vihr.) ehdottaa (LAKIALOITE 121/2002 vp), että Suomessa siirryttäisiin Ruotsin mallin mukaiseen uskontotiedon opetukseen. Tämä opetus on suurin piirtein samanlaista kuin Suomen evankelis-luterilainen uskonnon opetus.

Irina Krohn perustelee aloitettaan mm. seuraavasti:

”Uskontotiedon yhtenä tavoitteena on edistää avointa keskustelua uskoa ja elämäntähtämustä koskevista kysymyksistä sekä herättää uteliaisuutta ja kiinnostusta uskontoa kohtaan. Syventävät tiedot uskonnosta ja elämäntähtämustä mahdollistavat tämän.”

”Uskontotieto pyrkii myös lisäämään yhteiskunnan ja uskonnon yhteyden ymmärtämistä eri aikoina ja eri paikoissa. Ruotsalaisen yhteiskunnan ja sen arvostusten ymmärtämistä syvennetään tiedoilla kristillisistä traditioista, jotka ovat olleet vallitsevia Ruotsissa.”

”Nekin oppilaat, joiden maailmankuva rakentuu järkipäisästi ei-yliluonnollisia elementtejä sisältävästä näkemyksestä, tarvitsevat kuitenkin tietoja uskonnoista, niiden historiasta ja merkityksestä muille maailmankuvan rakentajina.”

”Tämän lisäksi se olisi helpompi ja halvempi toteuttaa, mikä ei ole vähäpätöinen seikka kuntien heikon taloudellisen tilanteen aikana.”

Krohnin lakiehdotus on seuraava:

”13 §

Uskontotiedon opetus

Perusopetuksen järjestäjän tulee antaa uskontotiedon opetusta jokaiselle oppilaalle riippumatta siitä, mihin uskonnolliseen yhdyskuntaan oppilas kuuluu.

13a § (Kuten HE)”

Vapaa-ajattelijain liitto onnistui 1980 - luvun alkupuolella torjumaan Ruotsin mallin mukaisen uskontotiedon opetuksen, ja Suomeen saatiin uskontokuntiin kuulumattomille tarkoitettu elämäntähtämustiedon opetus. Hallituksen esityksessä elämäntähtämustiedon opetuksesta on pieniä parannuksia nykyiseen lakiin verrattuna. Koska myös vapaa-ajattelijain tiedot Ruotsin uskontotiedon opetuksesta saattavat olla puutteellisia, Vapaa Ajattelijajulkaisee lyhennettynä liiton puheenjohtajan, fil. maist. Erkki Hartikaisen selvityksen Vapaa-ajattelijain liiton liittoneuvoston kokoukselle 23. 11. 2001.

Suomessa on asiasta virheellisiä käsityksiä

Ruotsin kouluissa on jo pitkään ollut kaikille pakollista evankelis-luterilaista uskonnon opetusta, josta käytetään nimitystä uskontotieto (religionskunskap). Ruotsin humanistijärjestön alkuperäinen perustaja, Kanarian saarilla syntynyt Argentiinan pakolainen **Jose Santana** esitti tämän kirjoittajalle vuosikymmeniä sitten kotonaan Ruotsin ”tunnustuksettoman” uskonnon oppikirjat. Ne oli tehty tunnustuksettomiksi vanhoista evankelis-luterilaisista uskontokirjoista kirjoittamalla kirjan alkuun, että **Jeesus** oli kristittyjen opettaja ja että seuraavassa kerrotaan Jeesuksesta. Koko kirja olikin sitten Jeesusta.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon edustajat ovat äskettäin toistuvasti todenneet, ettei Suomen evankelis-luterilaisen uskonnon opetuksen muuttuminen uusien koululakien myötä tunnustuksellisesta tunnustuksettomaksi vaikuta tämän oppiaineen opetukseen yhtään mitään.

Ruotsin uskontotiedon opetussuunnitelmat ovat niin ympäröityjä, että niiden perusteella voisi opettaa melkein mitä tahansa, mutta ope-

tussuunnitelmien perussanoma on, että Raamatun kertomukset, evankelis-luterilaiset virret, kristilliset rukoukset, kristilliset juhlat jne. on osattava.

Kun myös Vapaa-ajattelijain liiton sisällä on koko ajan toiminut ihmisiä, jotka enimmäkseen salaa mutta joskus julkisestikin ajavat Suomeen Ruotsin mallin mukaista uskonnon opetusta, selostan seuraavassa melko yksityiskohtaisesti sitä, mitä Ruotsin uskontotiedon opetus oppikirjojen sisällön tasolla on. Käytössäni on ollut täydellinen ajan tasalla oleva oppikirjasarja (Bonniers) peruskoulun ensimmäisestä luokasta lukion viimeiselle luokalle.

Uskontotieto on Ruotsissa itsenäinen oppiaine

Tässä yhteydessä on syytä torjua eräs harhakäsitys, josta on ollut Suomen keskustelussa paljon häittää. Uskonnon opetus kuuluu Ruotsissa ns. yhteiskunnallisiin aineisiin, mutta tämä ei tarkoita, että se olisi jollakin tavalla yhdistetty yhteiskunnallisten aineiden opetukseen. Päinvastoin **Ruotsin uskontotieto on täysin itsenäinen oppiaine, jossa on peruskoulun jokaiselle luokka-asteelle erilliset oppikirjat.** Lukiossa saatetaan käyttää kurssit A ja B sisältävää kirjaa, jolloin käytössä on järkälemäinen oppikirja.

Alussa olivat Joosef, Maria ja Jeesus

Kun avasin ensimmäisen ala-asteen kirjan, hämmästykseni oli suuri. Toisin kuin Jose Santanan esittelemissä kirjoissa, kirjan alussa ei edes puhuttu mitään siitä, että Jeesus oli kristittyjen opettaja. Kirja alkaa:

Jeesuksen syntymä

Oli ilta, kun Josef ja Maria tulivat Betleheemiin. Maria oli väsynyt ja halusi levätä. Mutta majatalossa oli täyttä. Majatalon isäntä näki, että Maria oli väsynyt ja halusi levätä. - Jos haluatte, voitte nukkua tallissa, hän sanoi. Josef ja Maria saivat levätä oljilla härän ja aasin vieressä.

Sinä yönä Maria synnytti lapsen. Se oli pieni poika. - Hänen nimensä olkoon Jeesus, sanoi Maria. Hän (hon) kääri hänet (honom) pehmeään kankaanpalaan. Hän (hon) tuuditti häntä (honom) ja lauloi hänelle. Sittenhän laittoi hänet nukkumaan seimeen.

Kertomuksen vieressä on tyhjä sivu, joka lieenee tarkoitettu piirtämiseen.

Ruotsin mallilla kannatusta protulaisten piirissä

Prometheus-leiriläisten riippumaton tiedotuskanava www.kotkanpesa.fi ylistää Irina Krohnin lakiesitystä, jossa kaavaillaan kaikille oppilaille pakollista uskonnonopetusta. Verkko-lehti kirjoittaa, että "esitys olisi toteutuessaan selkeä parannus nykytilanteeseen, jossa uskonnottomia nuoria käsitellään poikkeuksina ja että "se myös lähentäisi eri katsomusten edustajat saman eettisen keskustelun alle". Korjaamisen varaa nähdään lähinnä oppiaineen nimessä, joka kirjoittajan mielestä voisi uskontotiedon sijasta olla *katsomustieto*.

Kotkanpesä ei edusta **Prometheus-leirin tuki ry:n** virallista kantaa. Leirijärjestö ei tietävästi ole julkisesti ottanut kantaa kansanedustaja Krohnin lakiesitykseen. ■

Janne Vainio

Kirja jatkuu seuraavilla kertomuksilla:

- Enkelit ilmestyvät paimenille kedolla
- Itämaan tietäjät
- Jeesus-vauva w temppelissä
- Sakkeus puussa (kaksi kertomusta)
- Vuorisaarna
- Kuinka Jumala suojasi lammasta
- Muhammed ja luonto (luonnon järjestyksen todistus Jumalan olemassaolon puolesta)
- Hyvä paimen (kadonnut lammas)
- Jeesus antaa sokealle näön takaisin

Toinen kirja

Toinen kirja on varustettu Uuden testamentin osalta risteillä, Vanhan testamentin osalta Daavidin tähdillä ja islamin osalta kuunsirpein. **Kun kirja on yhtä kertomusta vaille kokonaan Raamattua, annetaan harhainen kuva siitä, että tässä käsitellään muka kolmea uskontoa, juutalaisuutta, kristinuskkoa ja islamia.**

Kirja sisältää kertomukset:

- Jeesus ja lapset (vieressä piirros Jeesuksesta ja lapsista, ei siis mikään kipsijeesus)
- Jeesus esitelmöi kaksitoistavuotiaana temppelissä (piirros)
  - Jeesuksen kastaminen (vieressä kartta)
  - Muhammed, Jumalan lähettiläs (ei kuvaa Muhammedista vaan Koraanista)
  - Jeesuksen ensimmäiset opetuslapset (valokuva kalastajasta)
  - Hillel ja kultainen sääntö (valokuva juutalaisten tilaisuudesta)
  - Jeesuksen kultainen sääntö
  - Jouluevankeliumi (kuva eläinsuojasta)
  - Jeesus tyynnyttää myrskyn (kuva myrskystä)

Kolmas kirja

Kolmas kirja on tehty samalla tekniikalla kuin toinen. Sen sisältö on seuraava:

- Jumala luo maailman (valokuva auringon-laskusta)

- Pyhät päivät sunnuntai, perjantai ja lauantai (kirkkoja ja rukoilevia ihmisiä)

- Jumala luo ihmisen (islamilainen)

- Jumala luo ihmisen (juutalainen). Lopuksi pitää keksiä oma luomiskertomus.

- Aatami ja Eeva

- Karkotus paratiisista

- Nooan arkki (piirros)

- Ibrahim (Aabraham) opettaa ihmisille, että pitää uskoa vain yhteen Jumalaan

- Jumala varjelee Aabrahamia kuumassa uunissa

- Abram ja Loot

- Abramista tulee Aabraham

- Jumala auttaa Hagaria löytämään vettä

- Iisakki saa vaimon

- Iisakki siunaa Jaakobin

- Jaakobin uni

- Raakel ja Lea

- Joosef

- Joosef kaivossa

- Faaraon unet

- Joosefin veljet

- Benjamin

- Egyptissä

- Jeesus ratsastaa Jerusalemiin (kuva aasista ja Jeesuksesta, kuva ihmisistä täydessä kirkossa)

- Joulunäytelmä

- Johannes Kastaja (kuva helluntailaisten kasteesta)

- Tuhlaajapoika (kaksi kertomusta)

- Pietari kieltää Jeesuksen

- Getsemanessa

- Pääsiäinen, kristillinen juhla

- Jom Kippur, juutalaisten juhla (kuva juma-lanpalveluksesta)

- Ramadan - islamilaiden kuukausi

Keskustelukirjat etiikasta 1-3

Lisäksi ala-asteen kirjasarjaan kuuluu kolme kirjaa **Leva Livet** (=elää elämää) 1,2,3, joiden sanotaan olevan keskustelukirjoja etiikasta. Suurin osa näistä kirjoista käsittelee erilaisia arkielämän asioita.

Kakkoskirjan keskiaukeamalle on otettu kristillinen, juutalainen ja islamilainen versio kultaisesta säännöstä. Kuolemaa käsiteltäessä eläimen haudalle laitetaan risti, ja ihmisen ristillä varustetun hautakiven viereen kynttilä ja seppele.

Kolmoskirjaan on saatu mukaan Nooa suuren luonnonsuojelijana. Kolmoskirjan viimeinen luku käsittelee yllättäen kysymystä siitä, onko Jumala olemassa. **Kirjoittaja ihailee tähti-taivasta ja tekee johtopäätöksen, jonka mukaan Jumala on luonut sen. Minkäänlaista kritiikkiä tälle todistukselle ei esitetä.**

Luokat 4-6

Luokille 4-6 on kolme uskontokirjaa

- Jeesus ja hänen elämänsä

- Mooses ja hänen lapsensa

- Usko kohtaa uskon

Ensimmäisessä kirjassa on valtava määrä Jeesuksen kuvia värillisinä (ei mitään kipsijeesuksia). Suunnilleen aikaisempien kirjojen Jeesus-kertomukset esitetään uudestaan. **Isä meidän -rukous on laitettu värilliseen laatikkoon, ilmeisesti se on osattava ulkoa.** Vielä parempaa tulee hieman myöhemmin: **Lähetyskäskey on pantu värilliseen laatikkoon, ilmeisesti se on osattava ulkoa.** Sitten kerrotaan neljästä evankelistasta, vierailusta kirkossa (sisäkuva värillisestä) ja kristillistä symboleista.

Toinen kirja alkaa Vanhan testamentin kertomuksilla. **Kymmenen käskyä on laitettu värilliseen laatikkoon, ilmeisesti ne on opeteltava ulkoa.** Seuraavalla sivulla on kolme käskyä juutalais-kristillisiltä, muslimeilta, hinduilta ja buddhalaisilta. Sitten jatkuvat Vanhan testamentin kertomukset. **Herran siunaus on värillisessä laatikossa. Daavidin psalmi on värillisessä laatikossa. Muiden uskontojen osuudeksi on jätetty sivun juttu Muhammedin viisaudesta ja juutalaisen sivun juttu kahdesta veljeksestä.**

Kolmas kirja alkaa kertomuksella Aatamista ja Eevasta. **Ruotsalaisten suuri radikaalisuus uskonnon opetuksessa ilmenee siinä, että Aatami ja Eeva ovat värikuvassa ilman vaatteita.** Eeva on hyvän näköinen ruotsalainen vaaleaverikkö, ja Aatami on tyylikäs ruotsalainen ristiverinen. Aineistoa on täydennetty juutalaisella, islamilaisella ja hindulaisella kertomuksella siitä, kuinka Jumala loi kaiken. Jotta luomiskertomuksia olisi riittävästi, mukaan on otettu myös muinais-skandinaavinen Ginnungagap. Buddhalaisuudesta on otettu mukaan aivan lyhyt kertomus miehestä ja nulesta. Muutamalla rivillä kerrotaan Darwinista ja kehitysopista, mutta luomiskertomukset pelastetaan selityksellä:

Mutta luomiskertomukset käsittelevät myös ihmisen uskoa hyvään voimaan, Luojaan, johonkin, joka on luonut maailman ja ihmisen. Hyvä voima voi voittaa pahan ja pimeyden. ►

Kertomus ukkosenjumala **Torista** on vain valmistelua kertomukseen Torin vasara ja risti. Siinä kerrotaan kristinuskon tulosta Ruotsiin. Seuraavaksi esitetään **Pyhän Franciskuksen** Aurinkolaulu. Sitten siirrytään **Martti Lutheriin**, jota seuraa kertomus luostarivierailusta.

Kirjan lopussa kristitty tyttö kertoo uskostaan Jumalaan, juutalainen poika kertoo uskostaan Jumalaan, hunnutettu muslimityttö kertoo uskostaan Jumalaan, hindupoika kertoo uskostaan jumaliin, ja lopuksi buddhalaistytty kertoo tykkäävänsä temppelistä. Seuraavaksi on jokaisen mukaan hyväksytyn viiden uskonnon rukous, kristityiltä tietysti Isä meidän. Lopuksi kerrotaan Jumalan ja ihmisen kohtauspaikoista, pyhistä kirjoista, hindulaisten pyhässä joessa kylpemisestä. Loppuhuipennuksena on juutalainen kertomus miehestä, joka antaa kolmelle pojalleen täsmälleen samanlaiset sormukset. Kertomus on tarkoitettu ylistämään uskontoja melkein yhtä hyvinä.

Peruskoulun ala-asteella eli luokilla 1-6 Ruotsin uskontotiedon opetus ei sanallakaan viittaa siihen, että meitä uskonottomia olisi edes olemassa.

Ruotsi rikkoo ihmisoikeuksia

Mielestäni peruskoulun uskontokirjat riittävät tekemään lapsista uskovaisia riippumatta siitä, että uskonottomat lyhyesti myöhemmin mainitaan. Mielestäni Ruotsi peruskoulun ala-asteen osalta rikkoo vakavasti kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan sopimuksen 18. artiklaa, jonka perusteella tein aikoinaan kantelun YK:n Genevessä toimivalle Ihmisoikeustoimikunnalle.

Ensimmäinen yläasteen kirja

Peruskoulun yläasteen ensimmäinen 144 -sivuinen uskontokirja tuottaa valitettavasti Ruotsin uskonnonopetukseen uskoville pettymyksen. Kirjassa siirrytään tehouskonnonopetukseen. Tämä kirja aloitetaan näennäisen neutraalisti kyselemällä elämän merkitystä, mistä paha tulee ja onko kuolema kaiken loppu vai ei. Yhden kappaleen lopussa sanotaan lyhyesti, että "toiset ajattelevat, että kuolemassa häviävät sekä ruumis että sielu". Melkein koko kirja on kuitenkin uskonnonopetusta. Kirjassa jopa yritetään perustella sitä, miksi uskontoa pitää lukea.

Muinaisaikojen uskonnoista kerrotaan lyhyesti. Sitten ryhdytään selittämään uskontojen

käsitteistöä. Pitkän uskontomyönteisen selityksen lopussa sanotaan yhdellä lauseella, että muinaisessa Kreikassa oli ihmisiä, jotka ajattelivat, että kaikki on ainetta. Tällaista hirveyttä pehmennettiin seuraavalla lauseella itsensä syväädyttäjist.

Seuraavaksi esitetään yllättäen lyhyesti alkuräjähdysteoriaa ja kehitysoppia. Luku lopetetaan kuitenkin seuraavasti:

"Uskovaiset ovat tänään yhtä vakuuttuneita kuin aikaisemmin, että on olemassa henkinen maailma ja Jumala."

Seuraavaksi kerrotaan lyhyesti muinaisegyptiläisten, muinaiskreikkalaisten ja muinaisroomalaisten uskonnoista. Viimeksi mainittu kertomus päättyy kristinuskon voittoon. Sitten aletaan puhua Raamatusta, Vanhasta testamentista, Uudesta testamentista, Jeesuksesta Jumalan rakkaudesta, apostoleista, ja kristinuskon voitosta. Loppuhuipennuksena on luku Raamattu ja meidän kulttuurimme.

Toinen yläasteen kirja

Kakkoskirja alkaa kristillisellä kirkkohistorialla. Erityistä painoa pannaan ruotsalaisten ja suomalaisten kääntymiselle kristinuskoon. Ruotsalaisia ei ole säästetty edes Pyhän Henrikin legendalta. Keskiajan kirkkohistoriasta kerrotaan pitkästi. Sitten kerrotaan pitkästi reformaatiosta. Kerronta on hyvin luterilaismielistä.

Muutama sivu on uhrattu "uskonnonvapauden Euroopalle". **d'Holbach** mainitaan yhdellä lauseella jumalankieltäjänä.

Sitten kirjoittajat pääsevätkin mieliaiheisiin ja herätysliikkeisiin ja vapaakirkkoihin. Tätä seuraa kertomus Ruotsin kirkosta, mikä tarkoittaa tietysti Ruotsin evankelisluterilaista kirkkoa. Vaikka kirjan oman piirakan mukaan enemmistö ruotsalaisista ei ole uskovaisia (20 % ateisteja tai uskonottomia, 40 prosenttia agnostikkoja tai epävarmoja), kirja jatkaa entiseen tyyliin selittämällä pitkästi Ruotsin kirkon jumalanpalvelusmenoja, riittejä ja organisaatiota. Uususkonnoista kerrotaan lyhyesti. Sitten kerrotaan katolisesta kirkosta ja ortodoksisesta kirkosta.

Kolmas yläasteen kirja

Kolmoskirja alkaa maailman uskontojen levinneisyyden esittelyllä. Maailma on kartan mukaan täysin uskovainen. Seuraavalla sivulla on kuitenkin musta viiva ateismin ja uskonottomuuden edustajana. Ruotsin lipun sinisen

jatkuu s. 10

Kirkolliset lonkerot valtaavat koulua

Raision seurakunnan äänenkannattaja Tule ja katso (3/2002) kirjoittaa koulupastoreista. Koulupastori toimii lehden mukaan "yhteyshenkilönä koulun ja seurakunnan välillä, vierailee oppitunneilla, kouluttaa tukioppilaita ja pitää päivänavauksia." Koulujen puolelta toivotaan, että kirkko panostaisi entistä aktiivisemmin yhteistyöhön – ja tämä kehitys varmaankin tulee jatkumaan, jos seurakunnille nyt kaavailtu suora valtionapu (s. 24) aiotaan lakisääteisesti sitoa indeksiin samalla kun kouluille osoitetut määrärahat ovat leikkauslistalla.

Tärkeimpinä koulupastorin yhteistyökumppaneina ovat uskonnonopettajat, joiden kanssa koulupastori kehittää opetussuunnitelmien pohjalta "erilaisia koulutyöhön soveltuvia ja sitä piristäviä projekteja, vierailuja tai tapahtumia." Toimenkuvaan kuuluu esimerkiksi oppilaiden värvääminen mukaan kirkon humanitaarisiin lähetystyöprojekteihin, jotka usein suuntautuvat ei-kristillisten käännästyöhön kolmannen maailman maissa. Myös oppilaiden päihdevalistuksessa kirkko ja koulu ovat jatkuvassa ja tiiviissä yhteistyössä.

Niin kauan kuin kirkon ja koulun välistä yhteistyötä ei aiota selvästi kieltää lailla, on enemmän kuin todennäköistä, että uskonnonopetusta tullaan jatkossakin järjestämään yhä enemmän koulupastoreiden ja opettajien välisessä tiiviissä yhteistyössä. Tähän tosiasiaan tuskin vaikuttaa vähäkään se, että uskonnonopetus muutettaisiin virallisesti "tunnustuksettomaksi" uskonto-tiedoksi, sillä koulupastori toimii jo nykyisinkin yhteistyössä myös muiden aineiden opettajien sekä esimerkiksi kouluterveydenhoitajan kanssa (niin, tiedättehän, sen kiltin ja topakan tädin jolta teinitytöt menevät hakemaan ehkäisyvalistusta).

Kirkolla on rahaa esim. seksivalistustyöhön, koska verottaja lapioi kirkolle rahaa – ja koulu tietenkin turvautuu resurssipulas-
sa auttavaan käteen. Esimerkiksi oppilait-
ten omasta keskuudesta valittavien, mm.

koulukiusattuja auttavien tukioppilaiden koulutus on Raisiossa delegoitu koulupastorin tehtäväksi.

On yksilön ohjailtavuuden ja johdateltavuuden kannalta merkittävää, kenellä josakin tietyssä yhteisössä on valta ahdinkoon ja pulaan joutuneen ihmisen auttamiseen ja erityisesti hyljeksityksi joutuneen ihmisen (kuten vaikkapa koulukiusaamisen uhrin) henkiseen tukemiseen. Tämä valta ollaan nyt täysimääräisesti luovuttamassa kirkolle – kysymättä lainkaan, onko yksittäinen koululaitoksen ja oppilasyhteisön ahdinkoon ajama oppilas edes kirkon jäsen vai ei. On tiedettyä, että aikuistenkin ihmisten äkillinen uskoontulo tapahtuu usein juuri tilanteissa, jossa ihminen kaipaa "lämmintä olkapäätä" ja jossa sitä kuinka ollakaan löytyy virsienveisuun parista.

Paimennettua puuhastelua

Koululaitoksella on historialliset juurensa katolisessa luostarilaitoksessa, ja koko oppivelvollisuuden ideologiaan on länsimaissa liittynyt kiinteästi ajatus väestöjen sielullisesta parantamisesta kristillissiveellisten normien mukaan. **Ivan Illichin** ja **Michel Foucault'n** kaltaiset sivilisaatiokriitikot ovat vihjanneet, että piilokristillinen parannusmentaliteetti on lähtemättömästi mukana jopa "sekulaarissa" koulumuotoisessa kasvatuksessa.

Valistuskriitikkojen mukaan sekä koulussa että pyhäkoulussa oleellista ei ole niinkään oppiminen, vaan jumalattoman joutilaisuuden jäsentäminen paimennettavaksi puuhasteluksi. "Koska nuoret, joiden kanssa työskentelemme ovat samat, miksi emme menisi mukaan myös heidän kouluarkeensa", toteaa koulupastori **Mia Riikko**, joka samalla toimii myös seurakunnan nuorisotyönohjaajana.

Siihen nähden, että koululaitoksen valistustehtävän kriittistä arvioimista lähetystyömentaliteetin muotona on taannoin pidetty jotenkin "radikaalina", ennenkuulumatonta on se, että kirkon ja koulun näkyvätöntä yhteyttä voidaan nykyisin julistaa ihanteena näinkin avoimesti.

Selväksi tulee myös se, että suvaitsevuus tarkoittaa käsitteenä samaa kuin kirkollisen invaasion suvaitseminen kouluissa. "Seurakunnan tullessa tutuksi nuorille myös ah-

dasmielinen kuva sen työn-tekijöistä katoaisi” – mutta arvoitukseksi jää, tulisiko samanlaisen suvaitsevuu- den Riihkon mielestä koh- distua esimerkiksi satanis- teihin.

Liikaa moniarvoisuutta?

Yläasteen uskonnonopet- taja **Marja Vainio** (eri henki- lö kuin allekirjoittaneen sa- manniminen ateistiäiti) pi- tää erityisenä ongelmana li- sääntyvää moniarvoisuut- ta, jonka vallassa nuorten on vaikea saada mitään säi- lyvää. Moniarvoisuusongel- man ratkaisuksi Vainio eh- dottaa Riihkon tavoin entis- tä tehokkaampaa verkostoi- tumista seurakunnallisen työn ja koulukasvatuksen välillä. ”Yhteydenpito ja työnteke helpottuvat, kun on yksi henkilö, jonka kans- sa asiat hoidetaan ja seura- kunta on reilusti mukana tukemassa kou- lun työtä”, Vainio hehkuttaa. ”Projektit tu- kevat opetussuunnitelmaa, herättävät op- pilaissa ahaa-elämyksiä (virikkeitä uskoon- tulolleko? toim.huom.), ja asiat jäävät pa- remmin mieleen.”

Voidaan vain kuvitella, että kansanedus- taja **Irina Krohnin** ehdottama kaikille pakol- linen ja nimellisesti ”neutraali” uskonnon- opetus soveltuisi juuri tällaisiin kirkon ja koulun monimuotoisiin verkostoitumispyr- kimyksiin kuin hansikas käteen. Samalla kun oppilaat uskontotiedon tunneilla värit- televät oppikirjojen jeesuskuvia, heidät voi- taisiin väestörekiteristatukseensa katso- matta ohjastaa luontevasti koulupastorin puheille, jonka lempeiden silmien edessä kaikki eksyneetkin lampaat kelpaavat yhtä hyvin.

Janne Vainio

Piirros: P. Vesanto

viivan ovat saaneet kristinusko, juutalaisuus ja islam. Ateismin symboliksi on valittu kysymys- merkki.

Sitten on kerrottu juutalaisuudesta, kristin- uskosta, islamista ja huomattavasti lyhyemmin hinduismista, buddhalaisuudesta, Kiinan ja Ja- panin uskonnoista ja kansanuskonnoista.

Sitten seuraa Ruotsin humanistien riemuvoit- to. Humanismista kerrotaan kuvineen päivineen yhdeksän kouluvuoden aikana peräti kahdeksal- la sivulla.

Humanismin historia ja ajatukset on esitet- ty huonosti. Pahaa sanaa ”ateismi” ei mainita. **Human-Etiska Förbundet (vanha nimi) on saa- nut peräti 31 riviä koko kirjasarjassa osakseen.** Lisäksi nämä rivit ovat osittain virheellisiä. Ju- tussa väitetään, että järjestö vaatii uskontotie- toa pois koulusta ja elämäntietomustietoa til- lalle. Tämä ei tarkasti ottaen pidä paikkaansa. Ruotsin humanistien vuoden 2002 ohjelmassa ei vaadita huonoa oppiainetta pois vaan sen nimen muuttamista elämäntietomustiedoksi (”På sko- lans alla stadier bör ämnet religionskunskap be- nämnas lisvsåskådningskunskap.”). Alempana esitetty vaatimus opetuksen muuttamisesta tie-

**”PAAVI JOHANNES
PAAVALI II:N LEMPEÄ
SUHTAUTUMINEN PIENTEN
LASTEN SEKSUAALISTA
HYVÄSIKÄYTTÄMISTÄ
KOHTAAN ON OLLUT
LEIMALLISTA; HÄNEN
URANSA VAIKEIMPIA
PÄÄTÖKSIÄ LIENEE OLLUT
MAANMIEHENSÄ
POZNANIN ARKKIPIISPAN
EROTTAMINEN, VAIKKA
TÄMÄN HARRASTAMA
LASTEN SEKSUAALINEN
HYVÄSIKÄYTTÖ TULI
SELVÄSTI TODISTETUKSI.”**

**Seuraavassa nume-
rossa:** tarkempaa se-
lontekoa lasten hyväksi-
käyttötapausten opilli-
sista taustoista kristin-
uskossa (esimerkkeinä
katolinen kirkko ja Jeho-
van todistajat).■

teelliseksi on humanistiliikkeessä laajalle levin-
nyttä perusteetonta toiveajattelua.

Kirjan loppupuolella on lyhyt ja puutteelli-
nen esitys etiikasta. Ja kun on kyse uskontokir-
jasta, viimeinen luku käsittelee tietysti maail-
manloppua. Tasapuolisuuden vuoksi esitetään
tietysti juutalainen, kristillinen ja islamilainen
maailmanloppu. Hindulaisten maailmanlopun
puutteesta mainitaan yhdellä lauseella, ja budd-
halaisten kantaa maailmanloppuun ei kerrota.
Aivan kirjan lopussa pohditaan mahdollisuut-
ta, että ihmiset häviäisivät tältä planeetalta
kuitenkaan kyseenalaistamatta edellä esitettyjä
uskontojen näkemyksiä.

Lukion kirja

Lukion on 384-sivuinen järkäle. Se sisältää
kahden kurssin aineistot yhdessä. Kirja vastan-
nee kohtuullisesti esimerkiksi suomalaisen Edi-
tan lukion evankelis-luterilaisen uskonnon op-
ikirjasarjaa. Kristinuskon ja sitä lähellä olevat
uskonnot ovat korostetusti esillä, ja kirja on kir-
joitettu luterilaisen kirkon tarpeita silmällä pi-
täten.

Kirjan painotuksista saa oikean kuvan sivu-
määristä:

- Elämäkatsomuksia 9-35
- Ihminen ja moraali 36-68
- Uskontojen historiaa 69-86
- Maallinen elämäkatsomus 87-104
- Uskonnot 105-260
- Meditaatio ja mystiikka 261-268
- Rajalla 269-286 (ihmeparanemiset jne.)
- Uskomien ja tietäminen 287-294
- Sielusta 295-303
- Uskonnot ja alueet 304-325
- Lainauksia eri kirjoituksista 326-377
- Hakemisto 378-384

Maallinen elämäkatsomus on saanut täs-
sä kirjassa peräti 16 sivua. Ei ole kuitenkaan
vielä syytä riemuun. Vaikka sanat ateismi ja
agnostisismi on mainittu tämän luvun ensim-
mäisellä sivulla, niistä ei muuten puhuta mitään.

Humanismi on saanut yhden sivun, mutta
sillä puhutaan myös uskonnollisesta humanis-
mista. **Feminismi** on saanut seuraavat kaksi si-
vua. **Järkeisusko** on saanut kaksi sivua. Niihin
sisältyy **Ingemar Hedeniuksen** kuva. **Ekologi-
nen elämäkatsomus** on saanut kaksi sivua. **Vii-
meinkin humanistien riemuvoitto: Gunnar Stål-
dalia on haastateltu kolme sivua.** Mies vastaa
valmiisiin kysymyksiin odotetulla tavalla. **Am-
nesty International** on saanut viimeiset neljä si-
vua. Siinä koko maallisen elämäkatsomuksen
esittely!

Mihin luterilaiset kirkot pyrkivät

Euroopan luterilaiset kirkot pyrkivät valta-
alueillaan yhtenäistämään uskonnonopetuksen
Ruotsin mallin mukaiseksi uskontotiedon ope-
tukseksi. Esittelemällä muka juutalaisuutta saa-
daan opetettua kristittyjen rakastaman Vanhan
testamentin kertomukset. Kristinuskon perilli-
siin kuuluvan islamin myönteisellä esittelyllä
tuetaan itse asiassa kristinuskon.

Ruotsin uskontotiedon nimen muuttaminen
elämäkatsomustiedoksi ei luultavasti vaikut-
taisi yhtään mitään. Eihän Suomen vapaa-ajat-
telijain 1960-luvulla vaatima uskonnonopetuk-
sen muuttaminen tunnustuksettomaksi vaiku-
ta yhtään mitään tulevaan Suomen evankelis-
luterilaisen uskonnon opetukseen.

Erkki Hartikainen

Erkki Hartikainen

Ihminen on

98-

prosenttisesti simpanssi

Tutkijoiden mukaan ihminen on geeneiltään jopa **98,5-prosenttisesti** samanlainen kuin lähimmät sukulaisensa, simpanssit ja bonobot (joita on kutsuttu myös kääpiösimpansseiksi). Biologi **Jared Diamond** onkin nimittänyt ihmistä kolmanneksi simpanssiksi. Mutta mitkä geeneistämme tekevät meistä ihmisiä eikä simpansseja? Kysymys ei olisi niin merkittävä, jos emme olisi niin erilaisia kuin afrikkalaiset serkkumme. Ihmisen ja simpanssin kaltaiset sisarlajit eivät nimittäin yleensä eroa näin paljon anatomialtaan ja elintavoiltaan. Olemme läheisempää sukua simpansseille kuin esimerkiksi gorillat, vaikka useimpien mielestä gorillat muistuttavat selvästi enemmän simpansseja kuin yksikään lajitovereistamme.

Yksi tapa tutkia tuota vaivaista parin prosentin eroa on tarkastella geenien sijasta solujen biokemiallisia eroja, jotka sitten jäljitettäisiin geeneihin. Ihmisiltä esimerkiksi ei löydy erästä nisäkkäille tyypillistä solujen pinnalla olevaa sokerimolekyyliä. Biokemialliset mekanismit ja niiden toimintaa säätelevät geenit ovat lääketieteellisesti merkittäviä, mutta ne eivät voi paljon valaista sitä, mikä lopulta erottaa ihmisen simpanssista. Kaikki lienevät yhtä mieltä siitä, ettei ole olemassa yhtä tai kahta ihmegeeniä tai molekyyliä, jotka tekisivät meistä ihmisiä. Biokemialliset erot eivät ainakaan kerro lajien erkaantumiseen johtaneista syistä.

Toinen taktiikka olisi verrata lajien genejä rakennuspalikoittain, emäs emäkseltä. Tämä menetelmä ei tuone tuloksia pitkään aikaan, sillä simpanssi- oranki- ja gorillaperimien tutkiminen on käytännössä vasta

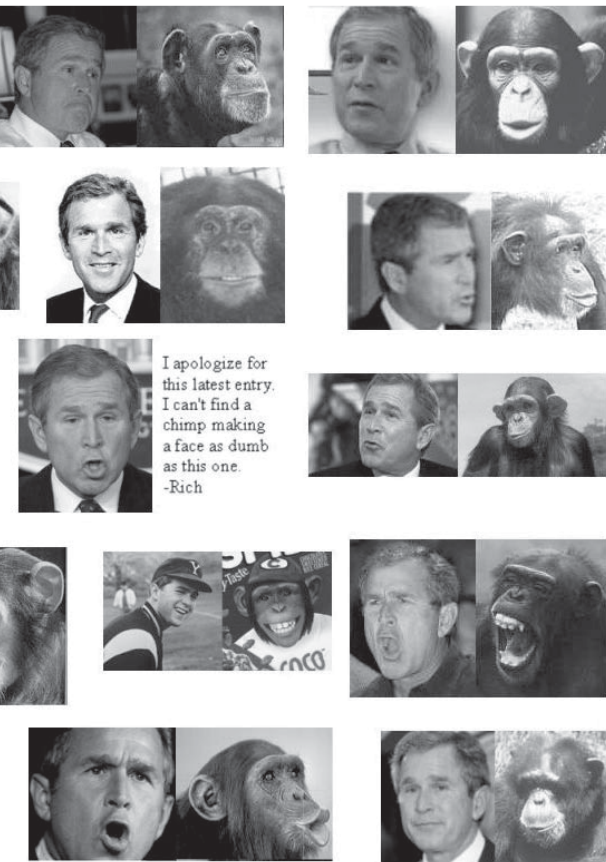

alkanut. Lisäksi suuri osa geeneistä, ns. roska-DNA, ei ilmeisesti vaikuta eliöön mitenkään.

Toistaiseksi paras strategia lienee kromosomien vertaileminen. Eliöiden geenit ovat solujen tumissa pakkautuneet kromosomeiksi, joita on kullekin lajille tyypillinen määrä. Ihmisillä on 23 kromosomiparia, kun muilla isoilla apinoilla on 24 paria. Jopa 18 ihmisen 23:sta kromosomiparista on lähes identtistä isojen apinoiden kanssa siten, että suurin määrä uudelleenjärjestäytymistä on tapahtunut kolmessa kromosomissa (numerot 4, 9 ja 12). Näiden kromosomimuutostenkin merkitystä on vaikea arvioida. Jotkut arvelevat, että ne loivat lisääntymiseen ihmisen esivanhempien ja muiden apinoiden välille. Osa tutkijoista taas pitää kromosomimuutoksia merkittäväillä paikoilla niin harvinaisina, että niillä ei voi olla merkittävää roolia uusien lajien synnyssä.

Geneetikko **Svante Pääbon** mukaan ratkaisu löytyy pienistä muutoksista tietyissä yksilön kehittymistä ohjaavissa geeneissä. Esimerkiksi pieni mutaatio aivojen kasvu-

nut tietyn geenin toiselta vanhemmaltaan (50%). Evoluution kannalta tämä on hyvin merkityksellistä. Oletettavimmin läheiset sukulaisuussuhteet ovat perimmäisiä syitä sille, että lähes kaikki lajit suhtautuvat poikasiinsa niin epätsekkäästi tai että monilta lajeilta tavataan voimakas taipumus kiintyä sisaruksiin. Geenien leviämisen kannalta kiintymys sukulaisiin ja heidän auttaminen on ollut järkevää, koska juuri sukulaisilta tavataan samoja geenejä kuin itseltä (jonka kanssa ollaan siis sataprosenttisesti sukulaisia). Toisaalta jonkinlaista kiintymystä tai vähintään kiinnostumista on täytynyt osoittaa myös kumppania kohtaan, jonka kanssa omat geenit on pakko jakaa. ●

Sokeritko erottavat meidät apinoista?

aikaa säätelevässä geenissä on saattanut tuottaa suuremmat ja ihmismäisemmät aivot. Mutaatioiden vertailutyö on vasta alussa, mutta suuret mahdollisuudet ovat jo ovella. Voitaisiko joskus esimerkiksi löytää geenit, jotka ohjaavat ihmisen kurkunpään muodostumista? Ja voisiko näitä geenejä kenties joskus siirtää simpanssille, joka täten saisi puhumiseen tarvittavan anatomian? Onneksi geenit toimivat harvoin noin yksinkertaisesti - se säästää meidät isolta kasalta eettisiä ongelmia.

Vaikeat sukulaisuussuhteet

Olemme siis noin 98%:sti sukua simpanssille. Toisaalta sanotaan, että lapset ovat 50 prosenttisesti sukua äidilleen tai isälleen ja vain 25%:sti sukua isovanhemmilleen. Mitä tämä tarkoittaa? Mitä sukulaisuussuhteilla tarkoitetaan saman lajin sisällä?

Sukulaisuussuhde esimerkiksi lapsen ja vanhemman välillä kertoo yksinkertaisesti sen, millä todennäköisyydellä lapsi on saa-

Vapaa ajattelijankin palstoilla on käyty keskustelua ns. tieteellisen ihmiskuvan kysymyksistä. Keskustelu on koskenut mm. ihmisen ajattelun, tietoisuuden, tahdon ja muiden psyykkisten toimintojen olemusta ja niiden suhdetta lähimpien eläinsukulaistemme psyyken ominaisuuksiin. Edellä mainittuja kysymyksiä voidaan tutkia tieteellisesti ja yksi tällaisista tieteenalaloista on v. 1904 lääketieteen nobelistin **I.P. Pavlovin** aikaan perustama neurofysiologia, jonka piirissä kehitys on viime aikoina ollut erityisen nopeaa.

Uusimpien tutkimusten mukaan suurimman eron ihmisen ja simpanssin keskuhermostojen välille aiheuttaa se, että solupintojen sokerit poikkeavat melko jyrkästi lajien välillä. Simpanssin sialiini (siaalihappo, sialic acid) on korvautunut ihmisellä suurella joukolla monimuotoisempia sokeriyhdisteitä. Juuri tämän arvelee Kalifornian San Diegon yliopiston Sokeribiologian tutkimuskeskuksen johtaja professori **Ajit Varki** olevan ihmisen aivokuoren simpanssiin nähden suunnattomasti tehokkaamman

Teksti: Risto Koivula

ehdollistumiskapasiteetin taustalla (**New Scientist** 26.10.2002 *Sugar Rush; did sugars make us smart?*).

Kokeet osoittavat, että sellaisilla eläimillä kuten hiirillä ja apinoilla sialiinitaso on aivoissa paljon matalampi kuin muissa kudoksissa, mutta vain ihmisellä kyseinen aine puuttuu kokonaan, ja se puuttui myös neanderdalin ihmiseltä. Varki ja muut valmis-televat kokeita, joissa hiiren aivoista poistetaan sialiini, ja katsotaan mitä ilmenee.

Sokerit toimivat erilaisina "kynsinä", "kytkiminä" ja "tunnistusnappeina" kaikkien solujen pinnalla, mutta aivokuorella niillä näyttäisi olevan aivan erityinen rooli juuri ehdollistumisjärjestelmässä. Niillä on nimittäin geenien koodaamiin valkuais-aineisiin nähden suunnattomasti suurempi monimuotoisuus ja sitä tietä potentiaalinen informaatiokapasiteetti. Professori Ajit Varki kirjoittaa mainitussa lehdessä: "Jos kysytte, mikä on tietyn solutyypin *glykomi* (termi on analoginen genomille, eli solun kaikkien geenien, ja proteomille, sen kaikkien proteiinityyppien joukolle), niin se on monituhatkertaisesti sen genomia monimutkaisempi".

Edelleen kirjoituksessa todetaan, että tuo "monituhatkertaisesti" antaa kovasti aliarvioidun kuvan todellisesta tilanteesta. Sokerit koostuvat noin kymmenestä "alkeis-palasta", kun geenit koostuvat kahdesta (adeniini-tyymiini ja sytosiini-guamiini, jotka lisäksi voivat olla kahdella tavalla ketjussa). Kaksi noista kymmenestä on jokaiselle tutut glukoosi (rypälesokeri) ja fruktoosi (hedelmäsokeri, ja niiden yhdistelmä on sitten tavallinen ruokosokeri). Nuo palat voivat kuitenkin liittyä toisiinsa monin eri tavoin, esimerkiksi erilaisissa kulmissa. Kuvaavaa on, että kun kuuden askelman DNA-pätkällä on $4^6 = 4096$ mahdollista muotoa, niin kuuden alkeissokerirenkaan glykosaminoglykaanilla mahdollisia muotoja on 12 miljardia!

Solussa monimutkaisia sokereita syntetisoi Golgin laite entsyymien avulla, jotka ovat geenien määräämiä. Geenit eivät siis suoraan koodaa sokereita, ja välillisestikin ne voivat periaatteessakaan määrätä eksaktisti vain joitakin tärkeimpiä yksinkertaisia sokereita. Lopullisen muotonsa monimutkaiset molekyylit saavat ympäristö- ja solunulkoisistakin syistä erityisesti solujen pinnalla.

San Diegon tutkimukset antavat mahdollisuuden olettaa, että monimutkaisilla soke-rimolekyyleillä eli hiilihydraateilla, joita tähän asti on pidetty enemmänkin solun energiavarastona, on merkitystä ihmisen psyykkisten prosessien muodostajana. Jos tulevaisuuden tutkimukset vahvistavat tämän, se tulee olemaan tärkeä askel sekä taju-nallisten ilmiöiden demystifioimiseksi että myös niiden sellaisen vääränlaisen liian suoraviivaisen biologisoimisen torjumiseksi, jonka mukaan kaikki informaatio aivoissamme olisi vahvasti geenien määräämää. Keskuhermostomme tai geenistömme "informaatiokapasiteetti" ei siinä tapauksessa aseta mitään esteitä psyykkisten prosessien materialistisen perustan suunnalta niiden tieteelliseksi selittämiseksi. San Diegon yliopiston tutkimukset ovat myrkyä "sosiobiologiaksi/evoluutiopsykologiaksi/neurotalous-tieteeksi" nimitetyille opille, jonka mukaan kaikki informaatio aivoissamme olisi vahvasti perinnöllistä. Sitä vastoin nämä tutkimukset tukevat biokemialliselta kannalta vastakkaista Ch. Darwinista I. P. Pavlovin kautta L. S. Vygotskin kielelliseen ajatteluteoriaan johtavaa linjaa, jonka mukaan järjestys ja informaatio psyykkisissä objekteissamme on perustaltaan ulkoista, yhteiskunnallista, yksilön ympäristöstä ehdollistumalla ja kielellisen vuorovaikutuksen kautta eikä esimerkiksi perimästä lähtöisin.

Valitettavasti mainittu New Scientistin kirjoitus ei ole internetissä. Ohessa kuitenkin pari linkkiä professori Varkin nettisivuille. Kolmas hieman vanhempi linkki koskee San Diegon yliopiston tutkimuksia kognitiotieteen alalta ns. kielellisen ajatteluteorian näkökulmasta.

<http://www-biology.ucsd.edu/others/cancer/avarki.html>

<http://cmm.ucsd.edu/varki/biography.html>

<http://208.245.156.153/archive/output.cfm?ID=778>

Risto Koivula

DI, Tampere

50 vuotta vanhat julisteet kiinnostivat katsojia, jotka tiedustelivat, mahtaako niitä olla kaupan.

Turun kirjamesseilla Vapaa-ajattelijain liiton messuosasto ja esitelmien pitäjät saivat kiitettäviä kommentteja.

Turun kansainväliset kirja-, tiede-, uskonto- ja elämänkatsomusmessut 4.-6.10. keräsi kävijöitä 18 000. Vapaa-ajattelijain liitolle oli oma osasto C-hallissa jossa olivat edustettuina erilaisia uskonto-kuntia ja lahkoja monista eri maista, mm. **Falung Gong**. Osastollamme oli myynnissä kirjallisuutta, tekstiilikäsitöitä ja t-paitoja. Ilmaislehtiä ja esitteitä jaettiin. Meillä oli myös adressien kirjoituspaikka valtion ja kirkon erottamisen puolesta. Keskustelunurkkaus pöydän ja tuolien kanssa osoittautui toimivaksi ratkaisuksi. Seinällä olleet 50 vuotta vanhat mainokset herättivät ansaittua huomiota ja koko nurkkaus sai kiitosta selkeydestään.

C-hallissa oli päivittäin ohjelmaa ja esitelmää. Liittomme oli vahvasti esillä, kaikkiaan viidellä esitelmällä. Puheenjohtaja **Erkki Hartikainen**, "Mistä elämänkatsomustieto tuli, mitä se on, mitä sen pitäisi olla?" Päätoimittaja **Hannu Virtanen**, "Onko uskonto terrorismin syy?" Pro-Seremoniat oy:n toimitusjohtaja **Anneli Aurejärvi**, "Kauneimmat perhejuhlat uskonnottomasti". Pääsihteeri **Juha Kukkonen**, "Uskonnonvapauslain uudistaminen". Raision yhdistyksen pitkäaikainen entinen sihteeri **Leila Närhinen**, "Uskonnoton elämä".

Osaston valmistelusta vastasi **Tauno Lehtonen** avustajana **Pentti Levonen**. Osaston päivytyksestä vastasivat Raision ja Tu-

run Vapaa-ajattelijat talkootyönä. Vapaa-ajattelijain liitto vastasi kustannuksista.

Turun ja Raision yhdistykset kiittävät Vapaa-ajattelijain liittoa yhteistyöstä ja esittävät toivomuksen vastaavanlaisesta jatkosta tulevinakin vuosina.

Pentti Levonen

Vapaa-ajattelijain liitto osallistui myös Helsingin kirjamesseille 24.-27. 10. 2002. Liitto oli majoittunut edullisesti ja näkyvästi **Kultti ry:n** hoteisiin, jossa **Janne Vainio** esitteli liiton ja kustannusyhtiön materiaalia kaikkina neljänä messupäivänä. ■

Kuva: Erkki Hartikainen

Hyvän paimenen politiikka

Mika Ojakangas: KENEN TAHANSA POLITIIKKA. Kohti ulossulkematonta demokraattista yhteisöä. Tutkijaliitto, Helsinki 2002. ISBN 952-5169-21-9, 126 sivua.

Toisin kuin esim. USA:ssa, vapaa-ajattelijaliike on Suomessa ollut vahvasti si-doksissa työväenliikkeeseen. Porvarillinen sivistysteistö on pitänyt kiinni hegeliläisestä virkamiesvaltiosta, jossa papit ovat virkamiehiä muiden joukossa. Koska selkeä liberalismi on perinteenä lähes olematon, sekulaarivaltion ideaa ovat Suomessa puolustaneet enimmäkseen marxilaiset ja muut vasemmistolaiset.

Asetelma hajosi 1990-luvulla. Läntisistä vasemmistoperinteistä poiketen suomalainen marxismi oli ollut neuvostovetoista ja sen aatteellinen pohja romahti miltei yhdes-sä yössä, kun Neuvostoliitto lakkasi olemas-ta. Yllättäen suomalainen vasemmisto löy-si itsensä ajalehtimästä vailla kokoavaa aat-teellista viitepistettä.

Älyllisen vararikon kohdatessa on tur-vattu aatehistorian kaatopaikalta löytyviin ideologian murusiin – siihen kierrätysjät-teeseen, joka oikeistollekin on jo menneen talven lumia. Kun ”maallistunut” oikeisto varastaa itselleen rationalistisen imagon, vasemmiston piiriin muodostuu sosiaalinen tilaus todistella jopa kristinuskon ”alkupe-räistä” vasemmistolaisuutta.

Mika Ojakangas kuuluu niihin uudem-piin vasemmistointellektuelleihin, jot-ka ovat vastanneet tähän haasteeseen. Oja-kankaan mukaan vasemmistolaisuuden pe-rustana on utooppinen (kirjaimellisesti toi-sesta maailmasta oleva) ”ulossulkematto-man poliittisen yhteisön” käsite, joka poh-jautuu **Paavalin** (alk. **Saul**) julistukseen, että kaikki kansat ovat yhtä Jeesuksessa Kristuk-sessa.

Oikeistolaista on Ojakankaan mukaan se, että poliittisten yhteisöjen periaatteisiin kuuluu joidenkin jättäminen ulkopuolelle siitä yhteisestä hyvästä (hyvinvoinnista tai oikeuksista), mitä yhteisö mahdollistaa jä-

senilleen. Periaatteessa kaikki reaaliset yh-teisöt ovat tässä mielessä oikeistolaisia, kos-ka esimerkiksi hyvinvointivaltion mahdol-listama yhteinen hyvä koskee vain sisäpii-riläisiä.

Sikäli kuin perusajatuksessa on jotakin järkeä, se on nähdäkseni vain monimutkai-semmpi tapa sanoa, että vallitsevien yhteis-kuntien *realiteeteista* ei ole mahdollista pää-tellä, minkälaisia yhteiskunnan *arvojen* tuli-si olla. Humeri giljotiini ei kuitenkaan ole muodissa punavihertävissä uusvasemmis-topiireissä, sillä uuden vasemmistomagon rakentamisessa on haluttu erottautua libe-raaleista. Sen vuoksi tämä yksinkertainen asia halutaan sanoa kiertoteitse vetoamalla jonkinlaiseen taivasten valtakunnasta tule-vaan vapahdukselliseen johdatukseen.

Ojakangas rakentaa visionsa **Michel Foucault'n** valtakriittisesti tarkastele-maan kristillisen paimenvallan malliin, jon-ka historiallisena perustana on ollut aggres-siivinen lähetyskäsky. Ojakangas toteaa suoralta kädeltä, että juuri tällaisen paimen-vallan laskeutuminen jumalallisista korke-uksistaan valtioiden virallisen politiikan tasolle on ollut keskeisenä syynä sille, että viime vuosisadan sodat ovat olleet totaali-sia ja että ne on mielletty hallitsijan itsek-kään eduntavoittelun sijasta jonkinlaisena alamaisten kollektiivisen elossapysymisen epäitsekään ehtona (vrt. aikaisempi artik-kelini ”**Pastoraalivalta ja totalitarismi**”, VA 1/2002). Tästä huolimatta Ojakangas on päättänyt viimeiseen saakka puolustaa juuri tätä paimenvallan retoriikkaa tienä kohti ”vasemmistolaista” yhteisöä.

”Hyvän paimenen” hallinnointietiikan puolustaminen on epäilemättä strateginen valinta, jolla halutaan turvata jonkinlaisia perusteita nykyisen kaltaisen hyvinvointi-valtiomallin mukaiselle kehitykselle, jossa valtio on vähitellen ottanut tehtävikseen ne elämää hallinnoivat tavoitteet, jotka aikai-semmin kuuluivat kirkollisen vallan piiriin. Nykyisin valtio voidaankin Foucault'n mu-kaan mieltää ikään kuin alamaisensa *luoja-na*, jonka hoivissa jokainen syntyy ja jonka asettamilla ehdoilla jokaista voidaan pitää elossa – ja jonka kautta alamaisten tulee pe-lastuksellisesti lunastetuksi eräänlaisessa

poliittisen yhteisön keskisessä pyhässä ehtoollisessa. Vasemmistolaista on Ojakan-kaan tulkinnan mukaan lähetyskäskyn toteuttaminen siten, että jokaisesta, "kenestä tahansa" pitää voida ulossulkemattomasti tehdä osallinen tähän sekularisoituneen paimenvallan pyhyyteen.

Totalitaariset järjestelmät ovat tunnetusti hyödyntäneet juuri paimenvallan retoriikkaa, ja tämän myös Ojakangas avoimesti myöntää tarkastellessaan **Adolf Hitleriä** poliittisena sielunpaimenena. Ojakangas väittää kuitenkin, että totalitarismi ei ole "aitoa" paimenvaltaa, koska se perustuu edelleen valtioon, joka väkivaltakoneistona on välttämättä ulossulkeva. Utooppinen alkuseurakunnallinen yhteisö perustuisi väkivallattomuuteen eikä enää tuomitsisi kerettiläisiä inkvission edessä. Argumentti muistuttaa erehdyttävästi hurskastelevan kristityn esittämää selitystä sille, miksi hänen oppiensä nimissä on voitu vainota niin monia vääräuskoisia.

Ojakankaan mielestä kristillinen viattoman veriuhrin myytti on "todelliselta" sanomaltaan *uhrauksen vastainen* eikä kristillinen lähetyskäsky näin ollen voinut oikeuttaa noitavainoja. Ojakangas rakentaa poliittisteologisen perustelunsa **René Girardin** esittämän Kristus-tulkinnan varaan.

Girardin poliittisen uhriteorian mukaan jokainen väkivaltaan pohjautuva poliittinen yhteisö pysyy koossa sellaisen viattomiin syntipukkeihin kohdistuvan rituaalisen uhraamisen avulla, joka mahdollistaa yhteisön jäsenten keskuudessa lynkkausmielialan tuottamisen. Lynkkausmieliala on välttämätön ehto ulossulkevan väkivallaisen yhteisön jatkuvuudelle. Girardin mukaan syntipukin tosiasiallinen viattomuus ja mielivaltaisuus on *pidettävä salassa* niiltä, joiden keskuudessa halutaan tuottaa yhteisöä koossapitävää lynkkausmielialaa. Yhteinen syntipukkirituaali hajoaisi, jos olisi yleisessä tietoisuudessa, että uhri on viaton.

Kristusmyytin mukainen Jeesus on sellainen julkinen syntipukki, jonka viattomuus uhrina tulee paljastetuksi. Tällä perusteella sekä Girard että Ojakangas pitävät kristinuskoa nimenomaan uhrauksen vastaisena ja katsovat, että kirkon toimeen-

Kuva: Janne Vainio

Karkkilan vapaa-ajattelijoiden hautausmaan hinnasto 2002

	Jäsen	Muu
Arkkuhautapaikka	0 •	420 •
Kaivu ja peitto	85 •	295 •
Uurnahautapaikka	0 •	85 •
Kaivu ja peitto	0 •	35 •
Sirottelu (sis. muistolaatan paikan)	0 •	85 •
Kylmiön käyttö	0 •	42 •
Hautapuhuja	35 •	35 •
Hautapaikan hoito 5V	100 •	100 •
Hautapaikan hoito 10V	200 •	200 •

Tarmo Niskanen sai liiton hopeisen ansiomerkin

Vapaa-ajattelijain liitto myönsi Järvenpään vapaa-ajattelijoiden väistyvälle puheenjohtaja **Tarmo Niskaselle** hopeisen ansiomerkin, jonka liiton puheenjohtaja **Erkki Hartikainen** luovutti hänelle Järvenpään yhdistyksen vuosikokouksessa 4. 12. 2002. Järvenpään yhdistyksen uudeksi puheenjohtajaksi valittiin **Veikko Laine**. ■

Kuva: Janne Vainio

panemien noitavainojen syynä on ennen sellaisen pakanakulttuurin vaikutus, joka on ollut olemassa kyseisellä alueella jo ennen kristillisen miekkalähetyksen tuloa. Historiallisten tosiasioiden taustaa vasten päätelmä vastaisi sitä, että juutalaisten joukkotuhon väitettäisiin johtuneen juutalaisuuden turmelevasta vaikutuksesta natsismiin.

Girardin päätelmä on lisäksi hyvin ongelmallinen siksi, että kristillisen myytin tunnustama ”viaton uhri” tarkoittaa *yksinomaan* Jeesusta itseään ainutlaatuisena persoonana, jonka kerrotaan olevan Jumalan *ainoa* poika. Kaikki me muut olemme – niin meille kerrotaan – jollakin käsittämättömällä tavalla ”syllisiä” siihen, että tämä yksittäinen viaton uhri joskus 2000 vuotta sitten tapettiin. Kristittyjen lietsoma pyhä viha jumalattomuutta kohtaan on selitettävissä sillä, että me jumalattomat olemme heidän uskomuksensa mukaan naulineet ristille viattoman uhrin pyytämättä anteeksi.

Kenet tahansa meistä voi kristillisen myytin mukaan sumeilematta ja oikeutetusti naulata ristille ja kiduttaa elävältä - *lukuun ottamatta* niitä pelastuneita, jotka suostuvat kuuliaisesti tunnustamaan tällaisen kuvitteellisen ”syllisyytensä” kaikkinäkevän ja kaikkietävän Jumalan edessä. Jo sen väittäminen, että jokainen meistä olisi yhtäläisesti ”Jumalan poika” ja ”viaton uhri”, olisi myytin kannalta jumalanpilkkua. Tällaisen jumalanpilkan perusteella kerettiläisiä myös on vainottu, kidutettu ja poltettu.

Kristillisen paimenvallan ydin on siinä, että on olemassa kuvitteellinen *yksi ylitse muiden* – Suuri Johtaja, Herra, Meidän Yhteinen Hyvämmä – jossa me kaikki olemme tasavertaisesti ja ulossulkemattomasti yhtä perhettä. Teema myös toistuu paimenvallan ”maallisissa” ilmenemismuodoissa. Ne, jotka eivät tunnusta kollektiivisen Leviathanin pyhää etuoikeutta, ovat loogisella välttämättömyydellä harhaoppisia.

Kauniista retoriikasta jää jäljelle kysymys, missä on näyttöä sellaisesta paimenvallasta, jolla ei olisi jo omalla sisäisellä logiikallaan taipumusta yllyttää meitä lähetyksenkäskyn nimissä vainoamaan kerettiläisyyttä. Ojakangas ei nähdäkseni myöskään täysin onnistu yrityksessään todistel-

la, että ulossulkematon paimenvallasta voitaisiin jotenkin loogisesti erottaa inquisitorisesta oikeudettoman noitatuomion teemasta.

Ojakangas näkee lähetyksenkäskyssä pelkästään ulossulkemattoman ”vasemmistolaisen” yhteisön mallin – yhteisön, joka on periaatteessa avoin kaikille ja johon ”kuka tahansa” kelpaa juuri sellaisena kuin hän on. Ilmeisesti ainakin vapauden ja järjenmukaisuuden valistukselliset arvot joudutaan uhraamaan tällaisen tasa-arvoihanteen seurakunnalliselle alttarille.

Ojakangas vastustaa esimerkiksi stolaista universalismin mallia (ja luultavasti samalla myös liberaalidemokraattista universalismia) sillä perusteella, että stolaalainen *recta ratio* on normina ulossulkeva, koska se ei kelpuuta virheellistä järkeilyä tasavertaiseen asemaan oikean järjestyksen kanssa. Paavalilaisen ulossulkemattoman alkuseurakunnan paimenvallaisessa syleilyssä ei saisi olla ratkaisevaa merkitystä sillä, vaikka alamainen järkeilisi virheellisesti.

Mielisairaala olisi luullakseni lähellä sellaista hoitolaa, jossa puhdas paimenvallasta voisi toimia siten, että erotteleva lakihurskaus voidaan unohtaa. Eikö juuri kristillinen taivas ole sekin eräänlainen mielisairaalakuvitelma, jossa langenneet sielut pääsevät ”hyvän paimenen” ohjaamana siunattuun lepoon joutumatta olemaan vastuussa hairahduksistaan? Taustalla hämöttää unelma täydellisesti valvotusta yhteiskunnasta – unelma, josta vasemmistointellektuellit ovat jatkuvasti pyrkineet erottautumaan, mutta joka painajaisena palaa takaisin heidän unenomaiseen visiointiinsa.

Kun radikaalit vasemmistotutkijat ovat ansiokkaasti eritelleet esimerkiksi mielisairaalahoidossa tapahtuvia ulossulkemisen käytäntöjä, kiinnostuksen kohteena *ei ole* niinkään ollut kysymys liberaaleista vapauden rajoista eikä yksilöä vaaravasta vaarasta menettää negatiivinen vapaus mielivaltaisilla, puhtaasti paimenvallaisilla ja oikeudettomilla perusteilla. Laitosvallan ongelmaksi *ei ole* ensisijaisesti nähty vapauden puuttumista, vaan erityislaitoksien ulossulkevuus; laitoksiin eivät joudu tasavertaisesti kaikki, vaan ainoastaan ne, jotka eivät ky-

kene vastaamaan itse omista teoistaan valitsevilla järjen ja oikeuden ehdoilla.

Vasemmistolaisuuden pienimmäksi yhteiseksi nimittäjäksi uhkaa tällaisella logiikalla jäädä eräänlainen traumaattinen suhde vapauteen. Vapaus on pelottavaa, koska kaikki ihmiset eivät ole yhtä järkeviä eivätkä yhtä kykeneviä oppimaan itse omista virheistään. **Jean Baudrillard** onkin esittänyt, että tämantapaisen pehmovasemmistoretoriikan taustalta löytyvä yhteiskuntaihanne olisi seiniltään pehmustettu hullujenhuone, josta ketään ei enää voitaisi sulkea ulos.

Kirjan ansiona voidaan pitää sitä, että se tuo esille tiettyjen usein vain pinnallisesti ymmärrettyjen läntisten vasemmistofilosofien (Foucault, Agamben, Girard, Habermas, Arendt) keskeisiä näkökulmia helpotajuisesti ja lukijaa puhuttelevasti. Näihin aikalaiskriittisiin näkökulmiin tutustuminen olisi nähdäkseni hyödyksi muillekin kuin vasemmistolaisille. Ateistisesta näkökulmasta on erityisen kiinnostavaa, miten syvälle juurtunutta raamatullinen tematiikka on länsimaisessa kulttuurissa ja filosofiassa – ja sitä tietä myös ”maallistuneessa” yhteiskunnallisessa keskustelussa.

Ateistin näkökulmasta jää kuitenkin perustelematta, miksi esimerkiksi universaalien ihmisoikeuksien käsitteelle pitäisi hakea historiallista selitystä nimenomaan Raamatusta eikä esimerkiksi sekulaarista valistusfilosofiasta. Silmiinpistävällä tavalla Ojakangas ignoroi paitsi marxilaisen, myös liberaalin keskustelun, joiden yhteisenä nimittäjänä on voimakas sekulaarivaltion vaatimus.

Liberalistisista teoreetikoista tosin mainitaan **John Rawls**, jonka lähtöajatus tietämättömyyden verhosta (periaate, että yhteiskunnan arvoja pohtiessamme meidän tulisi olla tietämättömiä siitä, mihin asemaan me itse kyseisessä yhteiskunnassa joutuisimme) tulee Ojakankaan mukaan lähelle ulossulkemattoman yhteisön etiikkaa. Siitä seikasta, ettei Rawlsin edustamassa angloamerikkalaisen liberalismin ihmisoikeusetiikassa ole kovinkaan usein haettu apupremisseiksi mitään viittauksia jumallaiseen johdatukseen eikä paimenvaltaan, Ojakangas ei nähtävästi halua tehdä selviä

johtopäätöksiä.

Ojakangas lopettaa teoksensa hurskaan liberaaliteologin tavoin johtopäätökseen, että emme enää tarvitse Jumalaa, vaan kristillistä lunastusta sen itsensä takia. Lunastuksen aiheena on Jumalan sijasta ihmiskunta itse, ja tämä on Ojakankaalle koko ”ulosulkemattoman demokraattisen yhteisön” filosofinen perusta.

Tämä kirja on kirjoitettu kuin tilaustyönä niille Irina Krohnia ja Pekka Eloa sympatisoiville vasemmistovihertävää imagoa rakenteleville virkateologeille, jotka tarvitsevat vakuuttavia perusteluja sille, että yhteiskunnallinen segregaatio (hui, mikä ruma sana!) on niin hirvittävä asia, että jo yksinään ”segregaation ehkäisemisen” nimissä on voitava pistää kaikki kansalaiset yhteiseen edistyksellisesti ”tunnustuksettomana” esitettyyn uskontotiedon opetukseen, jossa kaikki saadaan sisäistämään nämä harmonisen yhteiselomme kannalta niin välttämättömät poliittiset lunastusmyytit.

Janne Vainio

Afganistanin naisten sorto jatkuu

17.12.2002 12:18 . Afganistanin naisten ihmisoikeuksia loukataan edelleen järjestelmällisesti, vaikka ääri-islamilaisten Taleban-hallinnon kaatumisesta on kulunut jo yli vuosi, kertoi ihmisoikeusjärjestö **Human Rights Watch** Oslon lahjoittajakokouksen aattona. Naisia ja tyttöjä mm. pakotetaan neitsyyستهihin.

- Monet ihmiset maan ulkopuolella uskovat, että Afganistanin naisten ja tyttöjen oikeudet on palautettu. Se ei vain pidä paikkansa, sanoi Afganistanin naisten asemaa koskevan selonteon toinen laatija **Zama Coursen-Neff**.

Tyttökouluja on poltettu ainakin viidessä maakunnassa viimeksi kuluneen vuoden aikana. Eri puolilta maata kerrotaan, kuinka sotilaat ja virkamiehet pomottelevat naisia ja tyttöjä, usein epämääräisillä pukeutumista ja käyttäytymistä koskevilla määräyksillä. Monilla alueilla sovelletaan edelleen Talebanin ajoilta peräisin olevia rajoituksia. (STT)

Roskaruokaa kirkon opetuslapsille

ELÄMÄN PUU. Rippikoululaisen kirja. Työryhmä: Mikko Aalto, Lasse Heikkilä, Anna-Mari Kaskinen, Jussi Miettinen, Päivi Puhakka, Teuvo V. Riikonen. Kirjapaja Oy, 2002. ISBN: 951-625-755-0.

Kirjapajalta on ilmestynyt uusi *Elämän puu* -kirja rippikoulutyötä varten. Mitään uutta ja ajankohtaista kirja ei tuo esille, vaan kyseessä on aivan tyypillistä kirkon harjoittamaa nuorten aivopesua. Kirjasta jää mieleen vähän sellainen kuva, kuin **MacDonalds** yrittäisi uskotella asiakkailleen harjoittavansa pelkkää hyväntekeväisyyttä ja ympäristönsuojelua.

Yleensä koulun oletetaan opettavan oppilaalle kriittisyyttä ja kyseenalaistamisen taitoa, mutta mikä oikein on rippikoulun tarkoitus? Syöttää rippikoululaiselle kristinuskon valmis totuus, josta vain jätetään hankalat oppikysymykset ja uskonnon ristiriidat vaille analysointia? Tähän ainakin *Elämän puu* sortuu. Samalla se näyttää aliarvioivan teini-ikäisen kyvyn analysointiin ajatteluun, mutta yrittää mielistellä nuoria käyttäen heidän ikäluokkansa kieltä ja sanontoja.

Jeesuksen historiallisuutta ei edes kyseenalaisteta, vaikka myönnetään, että hänen syntymässään on tehty laskuvirhe. "Voimme siis sanoa, että kun Jeesuksen napanuora katkaistiin, se pysäytti kellot. Alkoi uusi ajanlasku." Missään ei viitata kristinuskon opin kehittyneen vähitellen eikä siihen, että kyseessä saattaisi olla pelkkä historiallisen henkilön ympärille vuosisatojen kuluessa kehittynyt myytti jumaluudesta.

Jeesuksesta sanotaan: "Hän sanoi olevansa ruoka, joka ravitsee ja jopa pelastaa meidät. Ilman tätä ruokaa kuolemme nälkään, jota ihmiskunta on tuntenut syntiinlankeemuksesta saakka. Jeesus antaa itsensä meille ruoaksi sakramentissa ja sanassaan." Mainitsematta jää se, että uskonnottomat ja

muunuskoiset ihmiset voivat elää täyttää ja onnellista elämää ilman Jeesuksen tarjoamaa "ruokaa" eikä kenenkään sen takia tarvitse kuolla nälkään.

"Kerran aikojen lopussa Jeesus tulee toisen kerran maan päälle. Milloin? Sen tietää yksin Jumala... Jeesuksen toinen tuleminen on julkinen, kaikki näkevät hänet. Globalisaatio on ehkä silloin huipussaan." Mitään ei kerrota siitä, että Jeesuksen odotettiin palaavan lähes välittömästi, ei joskus tuhansien, kymmenientuhansien tai miljoonien vuosien kuluttua. Mitään ei mainita myöskään lukuisista takaisintulon vääristä ennustuksista ja niiden raukeamisesta, ei myöskään ihmisten maailmanlopun- ja helvetinpelosta, joka hallitsi esim. keskiajan ihmisen elämää.

Kirjassa esitetään luomiskertomus faktana: "Mies ja nainen elivät aluksi sulassa sovussa ja harmoniassa Luojaansa, toistensa ja ympäristönsä kanssa. Paratiisin täydellisyteen ja luontoon kuului myös hyvän ja pahan tiedon puu, jonka juurelle Jumala asetti yhden kieltotaulun: älä syö tästä puusta."

"Ihmislle jäi vapaus valita myös väärin! Puu muistutti siitä, että Adam ja Eeva olivat vapainakin vastuullisia ja riippuvaisia

Luojasta. ... He käyttivät vapauttaan ja rikkoivat Jumalan sanaa vastaan. Tämän lankeemuksen seurauksena koko ihmiskunta aivan kuin nyrjähti pois paikoiltaan. Perisynnin varjo lankesi ihmisen päälle, ja ihmisistä tuli kuolevaisia." Esille ei tuoda, että kyse olisi pelkästään myyttisestä tarusta. Oletetaan kai, että 15-vuotias automaattisesti tietää sen. 7-vuotias saattaa ottaa kyseisen sadun todesta, mutta miten kirkko luulee nuorten ottavan tällaista tekstiä objektiivisena tosiasiana?

Homoseksuaalisuuteen *Elämän puu* -kirjassa ei oteta ollenkaan kantaa. Aihe olisi erittäin ajankohtainen, sillä parisuhdelakihan tuli äskettäin voimaan. Sen sijaan julistetaan: "Jumalan hyvä tahto on, että mies ja nainen voivat solmia avioliiton ja asua yhdessä perheessä. Perheen muodostaa ensisijaisesti miehen ja naisen välinen suhde... Myös lapsille paras koti on isän ja äidin läheinen suhde. Avioliiton solmimisen aikoina perheidylli on usein kauneimmillaan." Aikamoista kitschimäistä maalailua aikana, jolloin puolet avioliitoista päättyvät kuitenkin eroon.

Samoin unohdetaan mainita, että perheen perustaminen ei ole välttämätöntä onnen saavuttamiseksi; niin kuin nyt avioliiton solmiminen ja lasten saaminen olisi ainoa tavoiteltava asia. Homouden ja lesbouden kertakaikkinen sivuuttaminen taas osoittaa, ettei kirkko ole yksimielisesti päättänyt, mitä mieltä seksuaalisista vähemmistöistä saisi ja pitäisi olla. Moni rippikouluikäinen vasta pohtii seksuaali-identiteettiään, joten voisi olettaa, että seksuaalivähemmistöt otettaisiin selkeämmin käsittelyyn rippikoulussakin.

Pyhä kolminaisuus selitetään, että se on mysteeri. "Ihminen voi olla samanaikaisesti isä, puoliso ja vaikka työmies. Ja silti kyseessä on sama henkilö. Jumalan kolminaisuudessa on jotain samaa." Tarkoituksella jätetään mainitsematta, että opin takana on ihmisten itsensä nuijima äänestyspäätös, ei mikään objektiivinen tosiasia.

Ehtoollisesta *Elämän puu* väittää seuraavaa: "Siinä saamme nauttia kristuksen ruumiin ja veren. Kyse ei siis ole pelkästä leivästä ja viinistä, vaan jostakin enemmästä. Kristus on itse läsnä ehtoollisessa. ... Jeesus

on läsnä silmin nähtävällä ja suulla maistettavalla tavalla." Kuinka moni pappikaan voi uskoa moiseen väitteeseen, saati sitten tervejärkinen ihminen? Itse Jeesuksen ei ole nähty näyttäytyvän paikalla eikä leivän todettu muuttuvan lihaksi sen enempää kuin viinin vereksi. Kyseessä on julma ja makaa-beri uskomus, jota ei voi suositella opetettavaksi sen enempää lapsille kuin nuorillekaan.

Lähetystyöstä *Elämän puu* antaa ihanteellisen kuvan: "Jeesus toi maailmalle hyvän sanoman pelastuksesta. Ennen taivaaseen astumistaan hän antoi opetuslapsille kaste- ja lähetyskäskyn. Kristityt ovat sen jälkeen tehneet lähetystyötä. Jumala tahtoo, että kaikille maailman kansoille kerrotaan, mitä Jeesus on heidän puolestaan tehnyt." Miekkalähetystyöstä ei paljoa mainita, ei myöskään alkuperäiskulttuurien tuhoutumisesta tai länsimaisen kulttuurin pakkosyötöstä. Kaunistellen sanottuna "toisten maiden ja kulttuurien ihmisiä autetaan heidän omen toiveidensa mukaisesti."

Elämän puun suurin ongelma on se, että se on lähes täysin kritiikitön luomus. Toisaalta sen täytyykin sellainen olla, sillä eihän kirkko saa kyseenalaistaa omia oppejaan. Uskon on oltava sokeaa. Unohdetaan kertoa lukijalle, että monet kristinuskon totuuksista ovat pelkkiä konsiilien äänestyspäätöksiä. Kristinuskon saattaisi olla oppirakennelmaltaan jotain täysin muuta, jos menneisyydessä kirkolliskokouksien osallistujat olisivat sattuneet päättämään vähän erilaiseen äänestystulokseen.

Ripari on suurimmalle osalle nuorista pelkästään osa nuorisokulttuuria. Osa teineistä saattaa hurahtaa uskoon luettuun tällaiseen kirjaan, mutta tekstin asenteellisuus on niin läpinäkyvää, että tuskin kukaan normaalilla älyllä varustettu nuori voi ottaa kirjaa muuna kuin kirkon propagandana. Parhaimmillaan se voi toimia kimmokkeena kristinuskon totuuksien kyseenalaistamiselle ja uskonnon taustan ja kehittymisen kriittiselle tutkimiselle.

Hautaustoimilaissa vakavia huononnuksia

Eduskunnassa parhaillaan käsiteltävänä oleva hautaustoimilakiesitys on uskontokuntiin kuulumattomien kannalta erittäin ongelmallinen. Vaikka esityksessä on muutama periaatteessa myönteinen uudistus, kokonaisuutena uuden lain tullessa esitetyssä muodossa voimaan uskonnonvapaus heikkenee hautaustoimessa.

Nykyisen hyvinkin puutteellisen lain-säädännön mukaan evankelis-luterilaisen kirkon seurakuntien on tarjottava hautapaikka myös uskontokuntiin kuulumattomille, jos muuta hautapaikkaa ei ole tarjolla. Viranomaiset ovat katsoneet, että kirkolla olisi jo nyt velvoite ylläpitää hautausmaita ja siten kirkolla olisi siten oikeus saada yhteisöverotuloja käytettäväksi hautaustoimeen. Tosiasiassa vain kirkon omis-sa säädöksissä seurakunnat velvoitetaan ylläpitämään hautausmaita. Siten yhteisöve-ron tuottoa ei ole millään tavalla sidottu hautaustoimen kulujen kattamiseen, niin kuin myös valtiovarainministeriö on vapaa-ajattelijoilta ilmoittanut.

Niillä paikkakunnilla, joissa seurakunnat ovat perineet kirkkoon kuulumattomilta hautapaikasta kustannusten mukaisen tai jopa sitä suuremman, voitollisen hinnan, yhteisövero ei ole luonnollisestikaan käytetty yhtään kirkkoon kuulumattoman hautauskuluihin. Tästä vapaa-ajattelijat ovat huomauttaneet viranomaisille jo vuosikymmenet, mutta vasta hautaustoimilakiesityksessä hallitus myöntää tämän ongelman.

Hallitus esittää hautaustoimeen muutoksia muun muassa sellaisiin asioihin, joissa ei ole ollut ongelmia. Kuolleen ruumiin polttamisesta syntyneen tuhkan sijoittaminen on ollut vapaata vuoden 1995 alusta lukien,

eikä opetusministeriön selvityksen mukaan vapaudesta ole aiheutunut ongelmia. Hallitus kuitenkin esittää, että krematorio voisi luovuttaa tuhkan vain siinä tapauksessa, että tuhkan vastaanottaja ilmoittaa krematoriolle tuhkan pysyvän sijoituspaikan. Kun maanomistajalta vielä vaaditaan lupa tuhkan sijoittamiseen, esitys johtaa käytännössä siihen, että lain tultua voimaan tuhkat sijoitetaan useimmiten kirkon hautausmaille. Tämä onkin ollut lähes kaikki hautausmaat omistavan kirkon tavoite tuhkan sijoituksen tultua vapaaksi.

Muutenkin hautaustoimilaki vahvistaisi esitetyssä muodossaan kirkon monopolia hautaustoimessa. Laissa olisi säädetty, että kirkon hautausmaat ovat yleisiä hautausmaita, vaikka ne ovat uskonnollisia hautausmaita. Tämä on erittäin poikkeuksellista läntisissä teollisuusmaissa. Käytännössä kaikkialla muualla kuin Pohjoismaissa hautaustoimen päävastuu on yhteiskunnalla, ei minkään uskonpuhke kirkolla. Tilannetta ei paranna se, että laissa säädettäisiin rajoitetusta velvollisuudesta perustaa kirkon hautausmaille tunnustuksettomia osia. Kuinka kirkko pystyisi uskottavasti ylläpitämään tunnustuksetonta palvelua, kun se ei ole pystynyt siihen tähänkään mennessä? Kirkolla olisi lain voimaantulosta kolme vuotta aikaa perustaa näitä tunnustuksettomia osia. Eli hallituksen mielestä asialla ei ole mikään kiire.

Kun esitetyn lain 2 §:ssä sanotaan, että "Vainajan ruumiin hautaamisessa ja tuhmaamisessa sekä tuhkan käsittelyssä tulee kunnioittaa vainajan katsomusta ja toivomuksia", pykälän ajatusta ei voida toteuttaa, jos vainaja on toivonut tulewansa haudatuksi tunnustuksettomalle hautausmaalle, jonka ylläpitäjä ei kuitenkaan voisi olla uskontokunta. Hallituksen esityksessä ei uhrata riviäkään tämän uskonnonvapauskomitean ja hallituksen tuntemaan ongelman

pohtimiseen. Ei olisi mitään vaikeutta säätää lakia siten, että kunnat perustavat ja ylläpitävät tarvittavat tunnustuksettomat hautausmaat, vaikka ne sijaitsisivatkin kirkon hautausmaiden yhteydessä. Tällöin olisi otettu tasapuolisesti huomioon kaikki vähemmistöt.

Hallitus esittää, että hautaustoimen maksut saavat olla enintään aiheutuvien kustannusten suuruiset ja että maksujen "perusteiden" tulee olla kaikille samat. Jo vuonna 1982 opetusministeriön työryhmässä sovittiin, että evankelis-luterilaisen kirkon pitäisi yhteisöverotuoton vastineeksi periä hautapaikasta kaikilta sama hinta. Työryhmässä oli valtion edustajien lisäksi arkkipiispa John Vikström ja arkkipiispa Johannes. Vaikka kirkko oli Vikströmin nimellä allekirjoittanut työryhmän mietinnön, samahintaisuus kirkon hautausmailla ei toteutunut. Miten pitäisi sitten suhtautua hallituksen esitykseen samanhintaisuudesta kaikille uskontokuntaan kuulumisesta tai kuulumattomuudesta riippumatta? Onko uskottavaa, että näin tapahtuisi?

Kun uskonnonvapauskomitean kaavailut samanhintaisuudesta tulivat yleiseen tietoon keväällä 2001, useat seurakunnat pitivät yhteisen seminaarin, jossa pohdittiin keinoja, joilla kirkkoon kuulumattomilta voitaisiin laista huolimatta periä kirkon jäseniä korkeammat hautapaikkamaksut. Oletan, että seurakunnat keksivät keinon erilliseen hinnoitteluun, mutta hallituksen esityksessäkin on kaksi mahdollisuutta, jossa seurakunnat voisivat noudattaa erillistä hinnoittelua. Kappelin käytön hinnoittelua ei rajoiteta mitenkään, ja jos kirkkoon kuulumaton vainaja haudataan muualle kuin hänen kotipaikkakunnalleen, hinnalle ei esitetä mitään rajoitusta. Kun lailla kielletäisiin muilta hautausmaiden ylläpitäjiltä voitollinen toiminta, kirkolle annettaisiin tällä tavalla mahdollisuus tuottaa voittoa myös hautaamisessa. Tämä on suorastaan omituista.

Hautaustoimilain omittuisin ehdotus onkin se, että hautausmaata ei saa ylläpitää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. Tuskin kenelläkään on haaveita, että hautausmaa voisi olla suuria voittoja tuottavaa liiketoimintaa, mutta hallituksen esitys oli-

si vakava uhka vaihtoehtoisille hautausmailla. Muiden yhteisöjen kuin evankelis-luterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkkokunnan seurakuntien on haettava lupa hautausmaan perustamiseen, joten uusi laki voisi olla jopa kuolinisku uusien vaihtoehtoisien hautausmaiden perustamiselle. Kun hallitus esittää, että kirkon hautausmaat saisivat valtiolta täyden korvauksen hautausmaiden ylläpidosta, miten kukaan voi odottaa, että joku muu kuin kirkko voisi sijoittaa suuria summia toimintaan, joka ei saisi tuottaa voittoa ja sijoitettujenkin varojen saaminen takaisin olisi kyseenalaista. Hallituksen esitys johtaisi käytännössä nykyistäkin vahvempaan kirkon monopoliin. Se ei ole missään tapauksessa hyväksyttävissä. Hallituksen esityksessä on mielenkiintoista, että vaikka vapaa-ajattelijat ovat vuosikymmeniä arvostelleet kirkon hautausmaiden epätasa-arvoa, hallitus ei edes sivua sitä, miksi kirkon hautausmaat ovat saaneet tähän asti tuottaa voittoa ja luoda maahan monopolin.

Juha Kukkonen

Salon yhdistyksen hautajaiset lähestyvät

Salon seudun Vapaa-ajattelijat ry piti vuosikokouksensa Salossa 3.11.2002 klo 15.00. Kokouksessa tehtiin ensimmäisen kerran yhdistyksen purkupäätös. Sääntöjen mukaan purkupäätös ei kuitenkaan voi olla lopullinen ennen kuin kaksi yhdistyksen yleiskokousta on sen vahvistanut. Toinen kokous on määrä pitää 2.2.2003.

Koska lopulliseen purkupäätökseen on vielä aikaa, prosessissa saattaa tapahtua käänne, mikäli Salon seudulta löytyy aktiivisia henkilöitä jatkamaan yhdistyksen toimintaa. Toistaiseksi olemassa olevan tiedon mukaan Salon seudun vapaa-ajattelijat ry kuitenkin aikoo huolellisesti ja pitkään harkitun päätöksen nojalla lakauttaa itsensä, mikäli odottamattomia käänteitä ei ilmene.

Salon yhdistykselle ja sen jäsenille esitetäkseen liiton puolesta lämpimät kiitokset rakentavasta yhteistyöstä ja toivotettakoon kaikille yhdistyksen jäsenille hyvää jatkoa joko valitsemassaan vapaa-ajattelijayhdistyksessä tai muulla tavoin jumalattomissa pyrkimyksissään. ■

Janne Vainio

Tarvitseeko kirkko 90 miljoonaa euroa valtionapua?

Vapaa-ajattelijain liitto on antanut opetusministeriölle lausunnon Seurakuntien yhteisövero-osuuden korvaamista selvittävän työryhmän muistioista.

Kuten lausuntopyynnön saatekirjeessä todetaan, seurakuntien yhteisövero-osuuden korvaamista selvittänyt työryhmä on luovuttanut muistionsa valtiovarainministeriölle 30.4.2002. Muistiossa ehdotettuun valtionapujärjestelmään liittyvää selvitystä jatketaan opetusministeriössä.

Vastalause

Koska ehdotettu yhteiskunnan lakisääteinen tuki uskontokunnille ja erityisesti evankelis-luterilaiselle ja ortodoksiselle kirkolle suunnattu valtavan suuri tuki loukkaavat syvästi uskonnottomia ja jopa heidän perustavaa laatua olevia ihmisoikeuksiaan, olisi ollut suotavaa, että valtiovarainministeriön työryhmä olisi jo työnsä aikana kuullut uskonnottomien etujärjestöjä. Valitettavasti näin ei ole menetelty.

Seurakuntien yhteisövero-osuudet

Uskonnottomat kannattavat seurakuntien yhteisöveron jako-osuuden poistamista evankelis-luterilaiselta kirkolta. Työryhmä ehdottaa evankelis-luterilaisen kirkon yhteisövero-osuuden korvaamista lakisääteisellä valtionavulla mutta ortodoksisen kirkon yhteisövero-osuuden säilyttämistä. Uskonnottomat kannattavat seurakuntien yhteisövero-osuuden poistamista myös ortodoksiselta kirkolta.

Kanta uskontokuntien valtionapuun

Uskonnottomien mielestä evankelis-luterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkon yhteisöveron jako-osuus on lopetettava luomatta tilalle minkäänlaista uskontokuntien valtionapua. Yhteisö-veroa maksavat myös uskontojen vastustajat, mikä on kohtuutonta ja ihmisoikeuksia loukkaavaa. Työryhmän viittaus Euroopan ihmisoikeutoimikunnan väärämieliseen päätökseen, jonka mukaan Kustannus Oy Vapaa Ajatteli Ab:n on maksettava kirkollisveroa, on kaikkia uskonnottomia loukkaava.

Yhteiskunnallisesti tärkeät tehtävät kärsivät

Kun ihmisiä kuolee ja kärsii siitä syystä, että yhteiskunnalla ei ole riittävästi varoja kansalaistensa terveydenhoitoon, on kohtuutonta, että yhteiskunta tukee jopa 798 miljoonalla markalla eli 134 miljoonalla eurolla upporikasta evankelis-luterilaista kirkkoa, jolla on muutenkin vaikeuksia keksiä, miten käyttää suuria tulojaan ja suunnatonta omaisuuttaan. Uusia tyhjyyttään kumisevia kirkkorakennuksia rakennetaan lisää, ja yhteiskunnalta ollaan koko ajan pyytämässä rahaa autiokirkkojenkin kunnostukseen. Muualla maailmassa tarpeettomat kirkot myydään ulkopuolisille, ja esimerkiksi Vapaa-ajattelijain maailmanliiton kokous on pidetty entisessä kirkossa Roomassa.

Hautausmaamonopoli loukkaa ihmisoikeuksia

Evankelis-luterilaisten ja ortodoksisten seurakuntien yhteisöveron jako-osuutta on perusteltu mm. hautaus toimella, väestökirjanpidolla, kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden raken-

**KANSALLE ON VALEHDELTU, ETTÄ
HAUTAUSMAAT MUKA PIDETÄÄN YLLÄ
SEURAKUNTALAISTEN MAKSAMILLA
KIRKOLLISVEROILLA, KUN NE ON
TODELLISUUDESSA PIDETTY
KOKONAISUUDESSAAN YLLÄ VALTION
KUSTANNUKSELLA.**

nusten ja irtaimiston ylläpidolla sekä joiltakin osin myös diakonia- ja muulla palvelutyöllä sekä lapsi- ja nuorisotyöllä. Tietääksemme ensimmäistä kertaa ministeriön nimittämä työryhmä myöntää, että yhteisöveron kirkon jakoosuudelle ei ole minkäänlaista säädösperustaa. Vero-osuutta vain "alettiin perustella" näillä tehtävillä. Vapaa-ajattelijain liitto haluaa kiinnittää huomiota siihen, että kirkko ja valtio -komitean mietinnöstä käy ilmi, että yhteisöt veloitettiin aikanaan maksamaan veroa kirkolle siksi, että niidenkin piti osallistua papiston palkkaukseen. Nykyisin tällainen perustelu ei ole mitenkään hyväksyttävissä.

Evankelis-luterilaisen kirkon nykyinen ja ehdotettu monopoli hautaustoimen alalla loukkaa sekä vähemmistöuskontoja että uskonottomia. Uskonottomien mielestä Suomeen olisi asteittain luotava yhteiskunnan kuten esimerkiksi kuntayhtymien ylläpitämät, kaikille avoimet, tunnustuksettomat hautausmaat. Uskonottomat aikovat tehostaa pohjoismaisen syrjivän valtiokirkkojärjestelmän tunnetuksi tekemistä suurissa sivistysmaissa, joissa kirkko on erotettu valtiosta ja koulu kirkosta.

Yhteiskunnan ylläpitämä hautausmaaverkosto ei maksaisi nykyistä enempää, sillä se voidaan luoda niillä rahoilla, jotka vapautuvat yhteiskunnan käyttöön, kun yhteisöjen kirkollisvero poistetaan. Vapaa-ajattelijat eivät vastusta sitä, että evankelis-luterilaisen kirkon hautausmaita tuettaisiin jatkossa suhteessa siihen väestöosuuteen, joka niihin tulevaisuudessa haudataan. Paitsi evankelis-luterilaisille ja vähemmistöuskontojen hautausmaille valtion tukea on annettava myös vapaa-ajattelijayhdistysten ja muiden uskonottomien yhteisöjen hautausmaille, kunnallisille hautausmaille sekä hautausmaayrityksille.

Monet uskonottomat eivät halua tulla haudatuiksi evankelis-luterilaisen kirkon ylläpitämille "tunnustuksettomille" hautausmaiden osille tai erillisille evankelis-luterilaisen kirkon "tun-

nustuksettomille" hautausmaille. Tällainen käytäntö olisi paluuta niihin aikoihin, jolloin uskonottomia haudattiin evankelis-luterilaisen kirkon "vuohipukkihautausmaille" eli huonosti hoidettuihin osiin kirkon hautausmaita, jotka oli eräillä paikkakunnilla erotettu muusta hautausmaasta piikkilangalla. Uskontoon sitoutunut yhteisö ei voi aidosti ylläpitää myös uskonnottomille tarkoitettua tunnustuksetonta hautausmaata.

Ilmainen hautaus ei maksaisi yhteiskunnalle mitään

Useimmat uskonnottomat haluavat tulla haudatuksi yhteiskunnan omistamaan ja ylläpitämään puolueettomaan hautausmaahan. Lisäksi useimmat uskonnottomat katsovat, että kun synnytys on ilmainen, myös hautauksen on oltava ilmainen. Evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen kirkon yhteisöveron lopettamisella voidaan Suomessa kustantaa kaikille ilmainen hautaus riippumatta siitä, kenen hautausmaahan kukin haluaa tulla haudatuksi. Lisäksi uskonnottomat toivovat, että vainajan tuhkan siirtelua ei rajoitettaisi ministerityöryhmän ehdottamalla tavalla, vaan edellytykset polttohautauksen yleistymiselle säilyisivät ja paranisivat, jolloin hautausmaita tarvittaisiin nykyistä vähemmän ja niihin tarvittava maa säilyisi hyötykäytössä tai luonnontilassa. Opetusministeriön selvityksessä (vuonna 1996 tai 1997) tuhkan vapaasta sijoittamisesta ei havaittu mitään täyden tuhkan sijoittamisen vapauden aiheuttamia ongelmia. Ministeriön selvitys pitäisi pikaisesti julkistaa.

Kansalle on valehdeltu

Evankelis-luterilaisen kirkon hautaustoimen nettokulut ovat olleet suurimmillaan 366 miljoonaa markkaa eli 61,5 miljoonaa euroa. Tämä on alle puolet siitä, mitä evankelis-luterilaiselle kirkolle on suurimmillaan maksettu yhteisöverosuutta. Tästä huolimatta ihmisiltä on peritty hautapaikoista maksuja, ja uskontokuntiin kuulumattomien maksut ovat olleet usein moninkertaiset seurakuntien jäsenten maksamiin hautapaikkamaksuihin verrattuna. Kansalle on valehdeltu, että hautausmaat muka pidetään yllä seurakuntalaisten maksamilla kirkollisveroilla, kun ne on todellisuudessa pidetty kokonaisuudessaan yllä valtion kustannuksella. Ja

silti kirkkoon kuulumattomilta on monissa seurakunnissa peritty omakustannushinta tai voitollinen hinta hautapaikasta. Vapaa-ajattelijain liiton selvityspyynnön käsittely on kesken kilpailuneuvostossa.

Yhteiskunnalliset tehtävät yhteiskunnan hoitoon!

Seurakuntien väestörekisteritehtävät ovat asiallisesti ottaen loppuneet, kun väestörekisteri on siirretty kokonaisuudessaan yhteiskunnan hoitoon. Seurakunnan hoitavat eräitä väestörekisteritehtäviä jäsenten osalta, mutta nämä tehtävät voidaan ihmisten elämää mitenkään haittaamatta siirtää kokonaan yhteiskunnan tehtäviksi kuten on menetelty niissä maissa, joissa kirkko on täydellisesti erotettu valtiosta. Evankelis-luterilainen kirkko yrittää haalia itselleen yhteiskunnallisia tehtäviä saadakseen yhteiskunnalta rahaa ja mainostaakseen itseään yhteiskunnallisella hyödyllisyydellä. Tällainen kehitys on taakse päin menemistä.

Vapaa-ajattelijain liitto haluaa huomauttaa, että mietinnössäkkin myönnetään, että valtaosa kirkon väestökirjanpitoitehtävistä ovat kirkolle vapaaehtoisia. Seurakunnat voivat vastaanottaa lapsen rekisteröinti-ilmoituksen, seurakunnat voivat suorittaa avioliiton estetutkinnan, seura-kunnat voivat antaa virkatodistuksia, mutta mitään näistä seurakuntien ei ole velvollisuus tehdä. Ainoa velvollisuus seurakunnilla on se, että niiden on annettava tietoja niin sanotuista vanhoista kirkonkirjoista. Tämäkin velvollisuus voidaan poistaa, kun tiedot siirretään muiden tietojen tapaan väestörekisterikeskuksen nykyaikaiseen tietojärjestelmään. Tämän yhden velvollisuuden hallinnointi ei maksa kirkolle 100 miljoonaa markkaa vuodessa. Kirkon kuluiksi on mietinnössä laskettu myös ne tehtävät, jotka ovat kirkolle vapaaehtoisia.

Mitä tehdä tyhjille kirkkoille?

Evankelis-luterilaisella kirkolla on liikaa kirkkoja. Siitä huolimatta se koko ajan rakentaa uusia, entistä kalliimpia kirkkoja kaupunkien keskeisille paikoille. Useimmat kirkot kumisevat tyhjiyttään. Tontit kirkko saa uusille kirkkoilleen usein halvalla, kun esimerkiksi pääkaupunki-seudun uskonnottomille kunnat eivät ole suostuneet myymään hautausmaan paikaksi yhtään maapalaa mistään hinnasta.

Kuten työryhmän muistiossakin todetaan, kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kirkollisten rakennusten ylläpidossa on kyse ensisijaisesti seurakuntien kannalta tarpeellisten tilojen ylläpidosta. Poikkeuksen muodostavat autiokirkot. Muualla maailmassa käytöstä pois jääneet kirkot myydään pois tai puretaan. Vapaa-ajattelijain liitto haluaa huomauttaa, että nämä rakennukset ovat yksinomaan kirkon seurakuntien käytössä, ja ne yksin päättävät, kuka niitä käyttää ja mihin tarkoitukseen. Ei ole hyväksyttävää, että seurakunnille esitetään verovaroja näiden tilojen käyttöön, kun seurakunnat estävät esimerkiksi hautausmaakappeleiden käytön ja hautauspuheiden pidon haudalla kirkkoon kuulumattomilta. Vantaan seurakuntien tällaisesta menettelystä on tehty kantelu eduskunnan oikeusasiamiehelle. Asian käsittely on kesken.

Evankelis-luterilaisen kirkon tehtävä on huolehtia käytössä olevien kirkkojen taloudenhoidosta. Yhteiskunnan tuki koko ajan käytössä olevien kirkkojen kunnostamiseen on uskonnon tukemista ja loukkaa uskonnottomien oikeuksia.

Seurakuntien palvelutyö

Kuten työryhmän muistiossa todetaan, evankelis-luterilaisten "seurakuntien palvelu-, sekä lapsi- ja nuorisotyö on kristillisen sanoman levittämistä" eli oikeammin sanottuna kristillistä käännäytystyötä. Sen kustantaminen yhteiskunnan varoilla loukkaa uskonnottomien oikeuksia.

Muiden yhdyskuntien asema

Kuten muistiossa todetaan, muut uskonnotkunnat rahoittavat toimintansa jäsenmaksuilla, lahjoituksilla ja oman toiminnan tuotoilla. Uskonnottomien mielestä tilanne pitäisi saada samaksi myös evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen kirkon osalta.

Tilanne muissa maissa

Muistiossa on tarkasteltu pelkästään pohjoismaita, joissa on kaikissa uskonnottomien oikeuksia karkeasti loukkaava valtiokirkkojärjestelmä. Ensimmäisenä ja laajimmin on tarkasteltu Ruotsia, jossa asiat ovat tässä suhteessa kaikkein huonoimmin.

Mielestämme muistiossa olisi päinvastoin pitänyt tarkastella niitä maita, joissa asiat ovat omantunnonvapauden osalta hyvässä kunnossa eli maita, joissa yhteiskunta ei tue uskontoja.

Mielestämme erityisesti luterilaiset kirkot ovat niissä maissa, joissa ne ovat enemmistö-kirkkoina, onnistuneet saavuttamaan uskonnotomien ihmisoikeuksia loukkaavan erityisase-man. Luterilaisten kirkkojen yhteistoiminta muita uskontoja ja uskonnotomia vastaan on mielestämme laajaa ja hyvin koordinoitua.

Nykytilan arviointia

Muistiossa on puolustettu yhteisöveroä evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisilla tehtävillä. Mielestämme yhteiskunnallisten tehtävien antaminen uskontokunnalle loukkaa jo sinänsä uskonnotomien ihmisoikeuksia. Evankelis-luterilaisella kirkolla on yhteiskunnallisia tehtäviä lähinnä siitä syystä, että kirkon yhteiskunnallisten tehtävien luovuttaminen yhteiskunnan hoitoon heikentäisi kirkon jäseniänsä ja myös ulkopuolisiin kohdistamaa pakkovaltaa, joka ilmenee räikeimmin kirkon hautausmaamonopolissa.

Työryhmä vetoaa Euroopan ihmisoikeustoumikunnan väärämieliseen päätökseen, jonka mukaan uskonnotomien kustannusyhtiön on maksettava kirkollisveroä.

Työryhmän ehdotukset

Uskonnotomien mielestä evankelis-luterilaiselle kirkolle ja ortodoksiselle kirkolle ei tule antaa sellaisia lakisääteisiä tehtäviä, jotka edellyttäisivät valtionapua.

Työryhmän väite, että uskonnollisilla yhdyskunnilla on lisäksi monia sellaisia toimintamuotoja, joita voidaan pitää yhteiskunnan kannalta tärkeinä ja hyödyllisinä, on uskonnotomien mielestä täysin vailla perää. Päinvastoin uskonnotomat pitävät monien uskonnollisten yhdyskuntien ja erityisesti kristittyjen toimintaa totuuden vastaisiin käsityksiin perustuvana ja haitallisena. Uskonnotomien yhdyskuntien jäsenillä on oikeus olla tästä asiasta uskonnotomien kanssa eri mieltä, mutta valtiovarainministeriön työryhmällä ei ole oikeutta asettua tässä kiistassa uskontokuntien puolelle.

Työryhmän väite, että uskonnollisten yhdyskuntien varsinaisella hengellisellä toiminnalla

voitaisiin yleisesti ottaen katsoa olevan yhteiskunnan kannalta myönteinen vaikutus, on myös uskonnotomien mielestä täysin perää vailla. Yleisesti ottaen uskonnollisten yhdyskuntien varsinaisella hengellisellä toiminnalla on mielestämme yhteiskunnan kannalta paljon haittavaikutuksia.

Työryhmä väittää, että uskonnollisten yhdyskuntien toiminnalla on keskeinen merkitys ihmisen arvopohjan muodostumisessa. Uskonnotomien mielestä useimmat uskonnolliset yhdyskunnat ja erityisesti kristityt vastustavat monia tärkeitä yleisinhimillisiä arvoja ja vinouttavat koko yhteiskunnan arvopohjan muodostumista.

Uskonnotomia kaikkein pahimmin loukkaava on työryhmän väite, jonka mukaan perus- ja ihmisoikeuksien turvaaminen on tarpeen vain uskontokunnille.

Työryhmä asettuu vastustamaan erillisen tukijärjestelmän kehittämistä hautaus-toimeen ja väestökirjanpito-tehtäviin. Työryhmä perustelee kantaansa sillä, että tukijärjestelmä muka olisi hallinnollisesti raskas, mutta työryhmän tosiasiallisena vaikuttimena on antaa evankelis-luterilaiselle ja ortodoksiselle kirkolle paljon enemmän yhteiskunnan rahaa kuin esimerkiksi hautaus-toimen ja eräiden väestökirjanpito-tehtävien kustantaminen maksaisi. Lisäksi työryhmän tarkoituksena on tehdä muille uskontokunnille annettava apu evankelis-luterilaisten viranomaisten mielivallasta riippuvaa ja sulkea uskonnotomat lakisääteisen tukijärjestelmän ulkopuolelle.

Työryhmä väittää, että erilaisista hautausmuodoista ja hautausmaista johtuen tukijärjestelmää olisi vaikeaa saada toimivaksi. Uskonnotomat ovat toisaalla ehdottaneet, että yhteiskunta maksaisi kaikkien vainajien perikunnille tasasuuruisen hautausavustuksen. Tällainen järjestelmä toimisi aivan yksinkertaisesti ja halvalla. Jos perikunta tuhkaishi vainajan ja ripottelishi tuhkan esimerkiksi metsään tai vesistöön, hautaus olisi halpa, ja perikunnalle voishi jäädä avustuksesta hieman rahaa. Jos perikunta hautaishi vainajan kalliiseen evankelis-luterilaisen hautausmaahan, se voishi joutua mak samaan osan kustannuksista itse.

Työryhmä ehdottaa, että evankelis-luterilaisten seurakuntien yhteisövero-osuus korvataishi yhdellä valtionavulla. Valtionapu muille uskonnollisille yhdyskunnille sekä muille hautausmaiden pitäjille toteutettaishi harkinnanvaraisena valtionapuna. Työryhmän mielestä

yhteiskunnalliset tehtävät otettaisiin huomioon määriteltäessä evankelis-luterilaisen kirkon valtionavun mitoitusta suhteessa rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien valtionapuun.

Uskonnottomien mielestä yhteisöveron muuttaminen valtionavuksi on parannus nykyiseen tilanteeseen. Sen sijaan uskonnottomat ovat eri mieltä evankelis-luterilaisen kirkon valtionavun perusteista, määrästä ja maksujärjestelmästä.

Ortodoksit ovat esimerkiksi uskonnottoimiin verrattuna mitätön vähemmistö. Jos vähemmistöuskonnoille myönnetään valtionapua, ortodoksien valtionavun perusteiden pitää olla samat kuin muilla vähemmistöuskunnoilla.

Evankelis-luterilaisen kirkon valtionapu

Työryhmä on halunnut erityisen vahvat taheet siitä, että yhteiskunnan varojen holtiton syyttäminen opporikkaalle evankelis-luterilaiselle kirkolle jatkuisi. Tästä syystä työryhmä ehdottaa, että evankelis-luterilaisen kirkon valtionavusta säädettäisiin erityinen laki ja että valtionapu sidottaisiin indeksiin. Kun esimerkiksi lapsiperheiden tuki ei ole sidottu indeksiin vaan vaihtelee eduskunnan kulloisestakin tahdosta riippuen, työryhmän huoli evankelis-luterilaisen kirkon valtionavusta on mielestämme kohtuuton.

Valtionapu muille hautausmaiden ylläpitäjille

Työryhmä ehdottaa rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien toiminnan tukemiseksi harkinnanvaraista valtionavustusta. Työryhmä katsoo, että valtionavustuksen jakamisessa lähtökohtana tulisi olla yhdyskuntien väestötietojärjestelmästä ilmenevä jäsenmäärä. Lisäksi työryhmä katsoo, että jäsenmääräperusteesta tulisi voida poiketa silloin, kun yhdyskunnalla on sen jäsenmäärään nähden vain hyvin vähän tai ei lainkaan uskonnon tunnustamiseen ja harjoittamiseen liittyvää toimintaa. Kaikkein pienimmille uskonnollisille yhdyskunnille työryhmä ei antaisi ollenkaan valtionapua.

Tällainen järjestelmä johtaisi mielivaltaan. Työryhmä on hyvin kierolla tavalla onnistunut tuotoilemaan evankelis-luterilaisen kirkon eniten vastustamien uskontokuntien valtionavun pienentämisen tai kieltämisen. Uskonnot-

tomien mielestä mielivallasta voidaan välttyä vain lopettamalla yhteiskunnan tuki valtiokirkoille ja pidättymällä yhteiskunnan tuesta muille uskontokunnille.

Työryhmä korostaa, että vain evankelis-luterilaisella kirkolla on lakisääteinen velvollisuus pitää yllä hautausmaita. Uskonnottomat toivovat, että tämä velvollisuus siirretään mahdollisimman pikaisesti yhteiskunnalle. Työryhmän näkemys, jonka mukaan kuntien ylläpitämiä hautausmaita ei ole tarpeen erikseen tukea, kun otetaan huomioon kuntien yleinen valtionapu-järjestelmä, on tahallisesti vääramielinen ja näkemyksen tarkoituksena on estää kunnallisten hautausmaiden perustaminen. Kuntien valtionapujärjestelmässä ei ole ollenkaan huomioitu, että kunnat saattavat pitää yllä hautausmaita. Kunnat eivät siis saa ollenkaan rahaa hautausmaiden ylläpitämiseen. Työryhmän mielestä tämä ei ole tarpeenkaan.

Valtionavun lähtötaso

Työryhmä ehdottaa evankelis-luterilaisen kirkon valtioavun lähtötasoksi nykyistä keskimääräistä yhteisöveron tuottoa tai hieman sitä suurempaa valtionapua eli 75-90 miljoonaa euroa. Tässä kohden työryhmä puhuu euroista, muualla markoissa. Markoissa aloitustaso olisi 450-535 miljoonaa markkaa.

Uskonnottomien mielestä yhteisöveron jakaminen evankelis-luterilaiselle ja ortodoksiselle kirkolle pitää lopettaa luomatta minkäänlaista korvaavaa valtionapujärjestelmää. Evankelis-luterilaiselle kirkolle ehdotetulla valtionavulla yhteiskunta voisi kustantaa kaikille kansalaisille ilmaisen hautauksen ja hoitaa evankelis-luterilaisen kirkon nykyisen suorittamat väestörekisteritehtävät itse. Rahaa jäisi vielä kuntayhtymien omistamien hautausmaiden perustamiseen ja ylläpitämiseen.

Harkinnanvarainen valtionapu

Muiden uskonnollisten yhdyskuntien valtionavuksi työryhmä ehdottaa eduskunnan vuosittain myöntämän rahamäärän harkinnanvaraisista eli uskonnottomien mielestä mielivaltaista jakamista. Uskonnottomien mielestä uskontokuntien valtionapua ei pitäisi perustaa, eihän työryhmä ole ehdottanut uskonnottomien valtionapuakaan. Työryhmä ei ole ehdottanut lakisääteistä valtionapua edes uskonnottomien oikeusturvajärjestöille kuten Vapaa-ajattelijain liitolle.

Uskonnottomien syrjiminen

Uskonnottomien mielestä jo ehdotus siitä, että uskontokunnille annettaisiin lakisääteistä valtionapua ja uskonnottomien vastaaville järjestöille ei, on ihmisoikeusloukkaus. Norjassa uskonnottomien järjestöille maksetaan kirkollisveron suuruista avustusta, koska kirkkoa ei ole erotettu valtiosta. Tietävästi Norjassa ollaan suunnittelemassa sellaista kirkon ja valtion erottamista, että kirkollisveroa perittäisiin vain evankelis-luterilaisen kirkon jäseniltä ja uskonnottomien järjestöt jätettäisiin järjestelmän ulkopuolelle. Käytännössä tämä kutistaisi asukasta kohti maailman suurimman humanistijärjestön saman kokoiseksi, kuin pieni ja vaikutusvallaton Ruotsin vastaava järjestö. Luterilaiset kirkot ovat yhtenäistämässä "luterilaisten" maiden lainsäädäntöä evankelis-luterilaisille kirkkoille mahdollisimman edullisiksi.

Ehdotuksen vaikutukset

Työryhmä on ilahtuneena todennut, että sen ehdotukset vakauttaisivat evankelis-luterilaisen kirkon taloudenhoitoa, kun vuodesta toiseen suuresti vaihteleva yhteisövero-osuus korvattaisiin reaaliarvoltaan samansuuruisena säilyvällä valtionavulla. Työryhmän mukaan ehdotetun valtionavun keskitetty jako merkitsisi tulonsiirtoa erityisesti pääkaupunkiseudun seurakunnilta muille seurakunnille. Uskonnottomien mielestä työryhmän olisi pitänyt jättää tällaiset asiat uskontokuntien itsensä ratkaistavaksi.

Lainsäädännön muutostarpeet

Työryhmä on pohtinut myös muutostarpeita evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen kirkon taloutta koskevaan muuhun lainsäädäntöön. Uskonnottomien mielestä eduskunnan tehtävä ei ole säätää lakeja kahden valtiokirkon asioista. Tällaiset lait pitää mielestämme kumota ja jättää uskontokuntien talouden ja muidenkin asioiden hoito uskontokuntien itsensä ratkaistaviksi.

Erkki Hartikainen
puheenjohtaja

Juha Kukkonen
pääsihteeri

Markkinaoikeus hylkäsi valituksen

Vapaa-ajattelijain liitto oli valittanut kilpailuviraston selvityksestä 17.5.2001 (dnro 353/61/97), joka koski seurakuntien määräävää markkina-asemaa sekä sen mahdollista väärinkäyttöä hautaustoimessa. Markkinaoikeus hylkäsi päätöksellään 20.11.2002 (Nro 151/I; dnro 112/690/2001) liiton valituksen.

Kilpailuvirasto toimitti liitolle 17.5.2001 päivätyn selvityksen (dnro 353/61/97). Kilpailuvirasto oli neuvotellut asiasta sekä kirkkohallituksen että opetusministeriön kanssa. Kirkkohallitus oli neuvottelujen pohjalta antanut seurakunnille suositushojeistuksen. Kilpailuvirasto poisti asian käsittelystä vedoten käytyihin neuvotteluihin sekä tulossa olevaan uskonnonvapauskomitean mietintöön, jossa asia otettaisiin huomioon.

Liitto valitti kilpailuviraston ratkaisusta, koska virasto ei ollut selvittänyt, käyttäkö kirkko määräävää markkina-asemaansa väärin vai ei. Valituksessa vaadittiin kilpailuneuvostoa tutkimaan, onko kilpailuvirasto voinut poistaa asian käsittelystä vastaamatta toimenpiteiden esitettyihin kysymyksiin evankelis-luterilaisen kirkon määräävästä markkina-asemasta ja kilpailun rajoittamisesta. Kilpailuvirasto oli todennut jo valtion ja kirkon taloudellisia suhteita käsitelleen toimikunnan mietintöä koskevassa lausunnossa 21.11.1997, että **kirkolla on määräävä markkina-asema hautaustoimessa**.

Kilpailuvirasto vaati valituksen hylkäämistä. Perusteluissaan kilpailuvirasto katsoo mm. pyrkineensä "aloitteellisella toiminnallaan" poistamaan mainitut epäkohdat. Viraston mukaan asiaa koskevat em. neuvottelut vaikuttivat osaltaan erillisen hautaustoimilain säätämiseen. Kilpailuvirasto "on halunnut varmistua siitä, että uskonnonvapauskomitean mietinnössä hautaustoimialaa koskevat epäkohdat tulevat korjatuiksi".

Kilpailuviraston selvityksen mukaan tulossa oleva hautaustoimilaki "takaisi vakuumuksesta riippumatta kaikille vainajille syrjimättömän kohtelun evankelis-luterilaisen kirkon hautausmaalla". **Kilpailuvirasto siis olettaa, että seurakuntien hautausmonopolia vahvistava lainsäädäntö ratkaisisi seurakuntiin kuulumattomien kuluttajien syrjintäongelmat.**

Vapaa-ajattelijain liitto odotti, että kilpailuneuvosto antaisi päätöksensä ennen hautaustoimilain käsittelyä, jotta päätöksellä olisi myönteinen vaikutus tulevaan lainsäädäntöön. Koska markkinaoikeuslaki tuli voimaan 1.3.2002, asia siirtyi markkinaoikeuden käsiteltäväksi.

Markkinaoikeuden mukaan kilpailuvirasto "ei ole ryhtynyt selvittämään minkään yksittäisen seurakunnan mahdollista määräävää markkina-asemaa" ja tämän vuoksi "ei kilpailuvirasto ole lausunut eikä ole voinut kaan lausua kirkon tai seurakuntien olevan määräävässä markkina-asemassa taikka kirkon tai seurakuntien käyttäneen epäilyä määräävää markkina-asemaansa väärin." Yli viisi vuotta kestänyt prosessi tuotti neljän sanan pituisen ratkaisun: "Markkinaoikeus jättää valituksen tutkimatta." ■

Liittoneuvosto järjestäytyi

Teksti & kuva:
Janne Vainio

Vapaa-ajattelijain liiton liittoneuvosto piti järjestäytymiskokouksensa Helsingissä rautatieaseman Pullman Barississa 23. 11. 2002. Paikalla oli kaikkiaan yhdeksän liittoneuvosta, joista kahdeksan oli neuvoston varsinaisia jäseniä ja yksi varajäsen. Kokouksen avasi liiton puheenjohtaja **Erkki Hartikainen** ja kokouksen sihteerinä toimi järjestösihteerinä **Janne Vainio**.

Liittoneuvosto valitsi puheenjohtajakseen **Olavi Korhosen**, joka on Lappeenrannan ja ympäristön vapaa-ajattelijat ry:n puheenjohtaja. Korhonen lupasi avauspuheensa liittoneuvostolle asiassa pysymistä sekä huumorintajua, ja näitä molempia esiintyikin kokouksen aikana.

Varsinaisina asiakysymyksinä liittoneuvosto käsitteli kahta ajankohtaista asiaa, liittohallituksen täydentämistä sekä Vapaa Ajattelija -lehden linjaa.

Koska Tampereen vapaa-ajattelijoiden entinen puheenjohtaja **Liisa Lahdenmäki** oli hiljattain eronnut yhdistyksestään, menetti hän myös liittohallituksen varajäsenen paikan. Uudeksi varajäseneksi hänen paikalleen valittiin Tampereen yhdistyksen entinen taloudenhoitaja **Jori Mäntysalo**.

Vapaa Ajattelija -lehden linjaa koskeva kysymys oli virinnyt edellisestä liittohallituksen kokouksesta, jossa tästä asiasta ei oltu päästy yksimielisyyteen. Liittoneuvosto päätti yksimielisesti suositaa, että Vapaa Ajattelija -lehden toimitus jatkaa sellaisella "siistityllä" linjalla, jota kohti se on edennyt numerosta 5/2002 alkaen.

Lehden linjan positiivisesta kehityssuunnasta esitettiin toivomus, että lehdessä tul-taisiin käsittelemään aikaisempaa enemmän vapaa-ajattelun historiaan liittyviä perusasioita ja että tätä varten etsittäisiin kirjoittajia. Lehteä siis haluttiin profiloida enemmän yleisen kulttuurilehden suuntaan.

Liittoneuvosto päätti kokouksessaan esittää myös julkilausuman protestina äskettäiselle eurooppalaisten konservatiivipuolueiden pyrkimykselle saada Jumalan nimenle virallinen asema yleiseurooppalaisella tasolla. ●

Kuopiossa vastustetaan uskonnottomien oikeuksia

Pohjois-Savon Vapaa-ajattelijat ry piti syyskokouksensa 19.12.2002 ravintola Kum-misedässä Kuopiossa (kuva oik.). Liiton uusimpana jäsenyhdistyksenä tämä pieni ja ketterä yhdistys on osoittanut toiminnas-saan huomattavaa järjestelmällisyyttä ja to-distanut siten olemassaolollaan, ettei suuri jäsenmäärä välttämättä ole mikään ratkai-seva edellytys vapaa-ajattelun etenemiselle. Muutamilta harmittavilta takaiskuilta-kaan ei ole voitu välttyä, mutta nekin koe-taan toistaiseksi haasteellisina.

Yhdistyksen puheenjohtaja **Osmo Määt-tä** ja yhdeksän muuta kuopiolaista olivat 6.4.2002 esittäneet valtuustoaloitteen kaikil-le avoimen, tunnustuksettoman hautaus-maan ja tuhkansirottelualueen perustami-sesta. Kuopion ympäristökeskus ilmoitti 12.7. päivätyssä lausunnossaan, että kau-punginhallitus oli hylännyt aloitteen. Lau-sunnossa perusteltiin hylkäyspäätöstä sil-lä, että hautaus-toimilaki tulisi nykyistä sel-keämmin velvoittamaan ev.lut.-seurakun-nat tarjoamaan hautauspalveluita myös uskonnottomille.

Kaupunginhallitukselle esitettiin oikaisu-vaatimus, jossa vedottiin mm. perustuslain yhdenvertausperiaatteeseen sekä siihen, että lisääntyvä maahanmuutto tuo kaupun-kiin uskonnottomien lisäksi myös uusia vä-hemmistöuskontojen edustajia. "Mitä teh-dään siinä tapauksessa, että vainajan elin-aikainen ehdoton tahto on, että häntä ei saa haudata uskontokunnan omistamaan tai ylläpitämään hautausmaahan?"

Varapuheenjohtaja **Tuula Pitkänen** oli kesän aikana lobannut kuntalaisaloitetta, jossa Kuopioon pyrittiin saamaan edes yksi pätevä ET-opettaja. Hankkeen toteutumisesta oli jo ollut erään valmistelevan viranomaisen epävirallinen lupaus, joka kuitenkin vedettiin takaisin ennen sen tuleamista virallisesti päätettäväksi. Tavoitteessa ei Pitkäsen mukaan vielä aiota luovuttaa, vaikka koko projekti joudutaankin aloittamaan uudelleen puhtaalta pöydältä, koska ainoastaan virallisesti tehdyistä päätöksistä olisi ollut mahdollista valittaa. Pitkänen aikoo tarpeen tullen värvätä mukaan vaikka vanhemman tyttärensä ja tämän uskonnottomat koulukaverit, jotka voisivat propagoida ajatusta kouluympäristössä ja mahdollisesti kerätä nimiä.

Osmo Määtän vetämässä lastentarhaprojektissa kartoitetaan päivähoitohenkilökunnan käsityksiä uskonnottomien lasten asemasta päiväkodeissa. Toimenpiteet, joihin kyselyn pohjalta aiotaan ryhtyä, ovat vielä avoimia ja määräytyvät suurelta osin palautteen mukaan. Kuopion 44 päiväkodille on lähetetty kysely, jossa tiedustellaan, miten kristillisyyden näkyminen päiväkotien jokapäiväisessä toiminnassa ja miten ei-kristilliset lapset otetaan huomioon esim. juhlassa, ruokarukouksissa, Raamatun aiheista kertovissa satutuokioissa jne. Parhaiten mieleen jäävä kysymys on "Miten lapsen vanhempien vakaumus otetaan huomioon, jos lapsi päivähoitossa kysyy esimerkiksi 'Mikä se Jeesus on?' tai Mitä sitten kun kuolee?'" ●

Vapaa-ajattelijain liitto – Fritänkarnas förbund ry

Puheenjohtaja

Erkki Hartikainen

Puhelin (09) 2233273, 040 565 1271

Sähköposti etkirja@dlc.fi

Varapuheenjohtaja

Aki Räisänen

Puhelin (08) 637 280

Sähköposti aki.k.raisanen@kolumbus.fi

Pääsihteeri

Juha Kukkonen

Puhelin 040 704 7258

Sähköposti juha.kukkonen@saunalahti.fi

Toimisto

Kimmo Sundström

Neljäs linja 1,

00530 HELSINKI

Puhelin (09) 715 601

Faksi (09) 739 055

Sähköposti val@vapaa-ajattelijat.fi

Toimisto on avoinna klo 09.00-17.00.

Pankkiyhteys

Sampo 800014-85180

(Lahjoitus- ja testamenttitili sama)

Jäsenyhdistyksien yhteystiedot sekä liiton säännöt ja julkilausumat löytyvät internet-sivuilta <http://www.vapaa-ajattelijat.fi>. Sivustolla voi myös täyttää jäsenhakemuksen sekä allekirjoittaa sähköisesti adressin kirkon ja valtion erottamiseksi.

VAPAA AJATTELIJA KIITTÄÄ

LUKIJOITAA JA AVUSTAJIAAN

MENNEESTÄ VUODESTA JA TOIVOTTAA

MENESTYKSEKÄSTÄ UUTTA VUOTTA.

.AT03

Vapaa-ajattelijain liitto
Neljäs linja 1, 00530 Helsinki

Vapaa-ajattelijain liitto ry

Vapaa-ajattelijain liitto on vapaa-ajattelijain, ateistien ja humanistien muodostamien vapaa-ajattelijayhdistysten keskusjärjestö. Se on myös näiden ryhmien etu- oikeusturva- ja kulttuurijärjestö.

Vapaa-ajattelijain aatteellisena tavoitteena on tieteellisen maailmankatsomuksen levittäminen ja tutkiminen.

Yhteiskunnallisena tavoitteena on Suomen molempien valtiokirkkojen erottaminen valtiosta ja niiden julkisoikeudellisen aseman lakkauttaminen. Liitto edesauttaa ja ylläpitää uskonottoman ja ateistisen kulttuurin kasvuedellytyksiä ja kehitystä.

Erityisesti liitto valvoo uskonnonvapauslain soveltamista sekä vapaa-ajattelijain, ateistien ja humanistien ihmis- ja kansalaisoikeuksien loukkaamattomuutta.

Liitto ajaa sellaisia lainsäädännöllisiä muutoksia, jotka turvaavat uskonottomuuden ja ateismin vapauden sekä näiden katsomusten kaikenpuolisen tasa-arvoisen kohtelun muihin kansalaisiin nähden.

Liitto toimii yhteistyössä samoihin päämääriin pyrkivien koti- ja ulkomaisten järjestöjen kanssa.

(Edellä esitetty on muotoiltu liiton sääntöjen 2 §:stä)

Olen kiinnostunut toiminnastanne

Lähetthäkää minulle lisätietoja ☐

Haluan liittyä jäseneksi ☐

Tilaan Vapaa Ajattelijä -lehden ☐

NIMI_____

OSOITE_____

POSTITOIMIPAikka_____

60 c

Vapaa-ajattelijain
liitto ry
Neljäs linja 1
00530 HELSINKI